

Oorkonden en Mededelingen

DOCUMENTEN BETREFFENDE DE BRUGSE DRUKKERS UIT DE XVI^e EEUW

VI. HUBRECHT GOLTZIUS

Onder de vele beroemde mannen, die gedurende de tweede helft van de zestiende eeuw in Vlaanderen leefden, bekleedt Hubrecht Goltzius een vooraanstaande plaats. Als een echte zoon van het opbloeiende humanisme, was hij een veelzijdig kunstenaar en tevens een voortreffelijk geleerde. Hij schilderde, tekende en graveerde met meesterlijke hand; hij schreef verscheidene werken, die naderhand in meerdere talen omgezet werden. Baanbrekend en van blijvende waarde bleek vooral zijn werk over penningkunde. Goltzius was overigens de eerste die in de Nederlanden een werk over dit onderwerp in het licht gaf. Daarenboven beoefende hij nog de drukkunst en ook op dit gebied heeft hij naam en faam gemaakt: de boeken, die uit zijn atelier de wereld ingezonden werden, kunnen naar inhoud en vorm wedijveren met de beste typografische werken van die tijd.

Over het leven en het werk van Hubrecht Goltzius, die op 30 oktober 1525 te Venlo werd geboren en op 4 maart 1583 te Brugge overleed, zijn wij betrekkelijk goed ingelicht. Reeds Karel van Mander, de bekende biograaf van de Nederlandse schilders, bezorgde ons een voortreffelijke biografie¹. Van Mander zal onge-

¹ Cfr. *Het Schilder-Boek van Carel van Mander... in hedendaagsch Nederlandsch overgebracht* door A. F. MIRANDE en G. S. OVERDIEP (Amsterdam-Antwerpen, 1950), blz. 125-127.

twijfeld goed ingelicht geweest zijn. Men weet dat hij omstreeks 1582 enkele tijd te Brugge verbleef². Deze gelegenheid zal hij zeker aangegrepen hebben om met Hubrecht Goltzius persoonlijk kennis te maken, zoveel te meer daar Van Mander als schilder een vakgenoot was en er daarenboven nog andere redenen bestonden om nauwere betrekkingen met hem aan te knopen³. Na van Mander is tot op onze dagen, bijna onafgebroken, de ene bijdrage na de andere de kennis van Goltzius' leven en werk komen aanvullen⁴. Wat inzonderheid de activiteit en het belang van Hubrecht Goltzius als drukker en uitgever aangaat, moge het volstaan te wijzen op de merkwaardige studies van M. Hoc⁵.

Ofschoon Hubrecht Goltzius sedert lang de belangstelling van de geleerde wereld geniet, toch was het ons nog mogelijk ruim dertig ongekende documenten

² Over zijn verblijf te Brugge cfr. A. F. MIRANDE en G. S. OVERDIEP, *o.c.*, blz. 17-18.

³ Wij doelen hier voornamelijk op de eensgezindheid van Karel van Mander en Hubrecht Goltzius in verband met de Hervorming. Voor wat Goltzius en het Protestantisme betreft, zie vooral H. Q. JANSSEN, *De Kerkhervorming te Brugge*, deel I, blz. 134-140 (Rotterdam, 1856). — Ook dr. H. E. GREVE, die een grondig onderzoek naar *De Bronnen van Carel van Mander* ('s-Gravenhage, 1903) heeft ingesteld, is de mening toegedaan, dat de schilder-schrijver Goltzius persoonlijk heeft gekend. Het tegendeel ware inderdaad hoogst onwaarschijnlijk, want we weten dat van Mander vooral en vóór alles inlichtingen zocht te bekomen.

⁴ Benevens de vele algemene werken en de talrijke woordenboeken, waarin over Goltzius wordt gehandeld, vermeldt H. VAN HALL, *Repertorium voor de geschiedenis der Nederlandsche schilder- en graveerkunst* (2 dln. 's Gravenhage, 1936-1949) acht afzonderlijke studies hem betreffende.

⁵ Henri [sic] Goltzius, *imprimeur*, in *Congrès international des bibliothécaires et des bibliophiles*, 1923. *Procès-verbaux et mémoires* (Parijs, 1925), blz. 383-384; Hubert Goltzius, *éditeur et imprimeur*, in *Annales de la Société d'Émulation de Bruges*, tom. LXVIII (1925), blz. 21-34. — Voegen wij hieraan toe: A. VIAENE, *Twee zeldzame Brugse drukken van Hubert Goltzius*, in *Handelingen van het Genootschap „Société d'Émulation” te Brugge*, dl. XC (1953), blz. 43-57.

op te diepen. Deze stukken handelen hoofdzakelijk over het burgerlijk en maatschappelijk leven van Hubrecht Goltzius. Over zijn activiteit als kunstenaar en geleerde — ook als drukker — bevatten onze documenten slechts terloops enkele bijzonderheden.

Evenals in onze vorige bijdragen over de Brugse drukkers, laten wij de opgespoorde stukken hierna integraal volgen, met uitzondering nochtans voor de nummers 17, 18 en 19, waarvan we slechts een samenvatting geven. Van één stuk, een akte d.d. 10 januari 1583, wordt in onze reeks documenten verder geen gewag gemaakt, omdat het niet rechtstreeks met ons onderwerp in verband staat en slechts terloops over Goltzius handelt in de hiervolgende passus: „een lettre van procuratie, ghepasseert voor den meester van der canselrie ende raedt der stadt van Stratsbourg in Duutslant, ghescreven in Hoogdutsche tale ende ghetranslateert in Vlaemsche tale by meester Hubrecht Goltzius, inwonende deser stede”⁶.

Uit deze aanhaling blijkt, dat Goltzius met het Hoogduits vertrouwd was. Men mag hierin nochtans geen bewijs zien voor de bewering van W. H. J. Weale, die Würzburg als geboorteplaats van Goltzius aangeeft⁷. Een document van 30 juli 1574 behelst inderdaad een officiële verklaring, waarbij Venlo als geboorteplaats aangegeven wordt (vgl. nr. 15). Uit ditzelfde stuk vernemen wij daarenboven, dat zijn vader, Rutger Wirtzburger, en zijn moeder Catharina Goltz, op dit tijdstip nog in leven waren.

Is men tot nog toe niet precies ingelicht over het tijdstip waarop Goltzius zich met zijn gezin te Brugge vestigde, uit onze documenten blijkt althans dat hij

⁶ Brugge, stadsarchief, *protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1580-1583*, fol. 277 v.

⁷ Cfr. W. H. J. WEALE, *Hubert Goltz dit Goltzius*, in *Le Beffroi*, tom. III (Brugge, 1866-1870), blz. 248.

op 24 oktober 1560 reeds metterwoon in de Zwynstad verbleef, al was hij toen nog poorter van de stad Antwerpen (vgl. nr. 1). De hoedanigheid van poorter van Brugge had hij twee jaar later reeds verworven (vgl. nr. 4).

Alhoewel Goltzius welgesteld moet geweest zijn en reeds tijdens zijn verblijf te Antwerpen aldaar een eigendom bezat, toch werd hij te Brugge eerst na het overlijden van zijn eerste vrouw, en wel op 1 februari 1574, eigenaar van een huis (vgl. nr. 21). Als eigenaar en bewoner van dit huis, dat „De Groene Winkel” noemde en gelegen was aan de oostzijde van de tegenwoordige Biskajersplaats, ondervond Goltzius meer dan eens moeilijkheden met zijn buurvrouw, de weduwe van jonkheer Jan Pardo. Deze moeilijkheden leidden in 1575 zelfs tot een proces (vgl. nrs. 17, 18, 19).

Benevens stukken in verband met de afwikkeling van de nalatenschap van zijn eerste vrouw, Elizabeth Verhulst (nrs. 12, 13, 14), leren onze documenten verder, dat Goltzius geld leende en schilderijen leverde aan de Antwerpse tapissier Pieter van Veen (nr. 4), alsmede dat hij boeken en papieren in bewaring gaf aan de Antwerpse boekhandelaar Arnoud de Conync (nr. 34).

Ook aangaande de godsdienstige overtuiging van Goltzius hebben onze documenten belang. In dit verband verdient, dunkt ons, opgemerkt te worden, dat er op 6 juni 1561 door de Brugse stadsregering een getuigschrift werd afgegeven, waarin uitdrukkelijk werd verklaard, dat Goltzius toentertijde was „van goeden, uprechtghen ende catholicquen ghelove, gheenssins suspect ofte befaemt van eenegherande heresie, quade opinie ofte secten” (nr. 3). Uit latere stukken blijkt zijn sympathie voor de nieuwe leer echter op afdoende wijze, althans voor wat de periode van de Protestantse hegemonie te Brugge (1578-1584) betreft (vgl. nrs. 27, V).

Zoals men natuurlijkerwijze ook mag verwachten, bevatten onze documenten nog tal van bijzonderheden over de kinderen, alsmede over de vrienden en de kennissen van Hubrecht Goltzius. Onder deze laatsten stippen wij onder meer aan : de bekende humanisten Marc en Guido Laurin, de vermaarde geograaf Abraham Ortelius, de Antwerpse schilders Antoon van Palerme en Jan van Coninxloo, de rechtsgeleerde Gillis Wijts, de gleierwerkmaker Hans Guldens en de Brugse magistraat Jacob de Baers.

Van het grootste belang zijn, naar onze mening, de documenten in verband met het tweede huwelijk en het overlijden van Hubrecht Goltzius. Van deze twee gebeurtenissen gewagen overigens niet minder dan negen nummers (21, 22, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32), waaronder het zeer uitvoerige proces, dat na de dood van Goltzius door zijn zonen tegen hun stiefmoeder werd gevoerd over de nalatenschap van hun vader. Vooral de informatie, door het stedelijk gerecht naar aanleiding van dit proces gehouden (nr. 27, IV), beschrijft in geuren en kleuren de verhouding met zijn tweede vrouw, Marie Vyncx, en de tragische omstandigheden van zijn overlijden.

A. SCHOUTEET.

I

1560 October 24. — *Ten overstaan van schepenen van Brugge verleent Hubrecht Goltzius, poorter van de stad Antwerpen maar te Brugge wonende, procuratie aan de hier aangewezen personen.*

Coste, Bambeke¹, 24 October [15]60. — Compareirt in persoone Hubrecht Golthz, poorter der stede van Antworpen, residerende te Brugghe, constitueert zyne procureurs : Jooris de Hane, Bouduyn Mayaert, Charles Derbecys, Aernoud ende

¹ Namen van de twee schepenen voor wie onderhavige procuratie werd verleden.

Bertholmeux de Bisscop, ende elcken zonderlinghe in alle zyne zaeken *ad lites in forma*, met clausule van substitutie.

Procuratiën, gepasseerd voor schepenen van Brugge, over de jaren 1560-1561, nr. 165b (minuut).

2

1561 Maart 2. — Ten overstaan van schepenen van Brugge verlenen Hubrecht Goltzius en zijn vrouw, Elizabeth Verhulst, procuratie aan Michiel Coucq, Antoon van Palerme en Abraham Ortelius, bijzonderlijk om in naam van hun lastgevers op te treden als schuldeisers in het sterfhuis van Nikolaas Meesters, die te Brussel is overleden.

Breydele, Wadimont, 2 Maerte [15]60. — Compareert in persooene Hubrecht Golthz, poorter der stede van Antworpen, residerende binnen deser stede van Brugghe, ende joncvrauwe Elizabeth Verhulst, zyne ghezellenede, constitueerden huerlieder procureurs Michiel Coucq², Anhone Palerme³, Abraham Ortels⁴ ende elcken zonderlinghe, toogher deser lettren, in alle zyne zaecken, voorts t'heesschene, t'innene ende recouvrerene alle zyne sculden in't generale, daerof t'appointerene ende transignerene ende quicquantie te ghevene behoudens rekenynghe, bewys ende relicqua; voorts omme over ende uuter naeme van de voorn. comparanten als scultheesschers ten sterfhuuse van wylent Nicolas Meesters, becommert overleden binnen der stede van Brussele, te ghaene ende comparerene voor burchmeesters, scepenen ende raden der stede van Antworpen ofte elders daer 't behooren zal ende aldaer te concurreren met d'andere crediteurs van den voors. Nicolas in alle de goedinghen, baten ende proffytten van denzelve Nicolas, ende by speciale in zekere partye

² Michiel Coucq of Coeck, schilder van beroep, was gehuwd met Margaretha Verhulst, de zuster van Hubrecht Goltzius' echtgenote Elizabeth Verhulst. Zie [W. H. J. WEALE], *Hubert Goltz*, in *Le Beffroi*, tom. III (Brugge, 1866-1870), blz. 249.

³ Bedoeld is de Antwerpse schilder, Antoon van Palerme, die in 1503 of 1513 te Mechelen werd geboren en in 1589 overleed te Antwerpen, van welke stad hij in 1547 poorter was geworden. Vgl. *Biographie nationale...*, tom. XVI (Brussel, 1901), kol. 476-480.

⁴ Abraham Orthels is de bekende geograaf en antiquaar, beter gekend onder zijn gelatiniseerde naam Ortelius. Hij werd te Antwerpen geboren op 14 April 1527 en overleed aldaar op 4 Juli 1598. Zie over hem: *Biographie nationale...*, tom. XVI (Brussel, 1901), kol. 291-332.

van erfve, den voors. Nicolas toegekommen by lote binder voors. stede van Antworpen van de loterie binnen derzelve stede onlanx uutgheropen, ende 't part, deel ende actie, die in dezelve erfve hemlieden competeren zal, te vercoopene ende transporterene ten behouve van den coopere ofte coopers van diere, ende ten dien fyne te lyden ende passeren alsulcke lettren van erfvenessen, transporten, quitscheldynghe ende andere alsser naer de costumen van de plaetse toe dienen ende behooren zullen, met belofte van garande, de penninghen procederende van dezelve vercoopinghe t'ontfaene ende quictantie daerof te ghevene, behoudens rekeninghe ende gemeenlick etc.

Procuratiën, gepasseerd voor schepenen van Brugge, over de jaren 1560-1561, nr. 89 (minuut).

3

1561 Juni 6. — *Op de getuigenissen van meester Frans de Wulf, kanunnik van de Onze-Lieve-Vrouwekerk te Brugge, jonkheer Marc Laurin, heer van Watervliet, en meester Guido Laurin, levert de stadsregering van Brugge een certificaat van goed gedrag en zeden af aan de schilder Hubrecht Goltzius, inwoner van de voormelde stad.*

Sproncholf, Bambeke, 6 Juny [15]61. — Allen etc. Uutedien dat recht ende redene begheert dat men certifiere ende oirconde warachteghe dinghen, zonderlinghe dies verzocht zynde, zo eist dat wy dies verzocht zynde van wegghen Hubrecht Goltz, schildere, residerende binnen der voorn. stede, doen te wetene, oirconden ende certifiere by desen over de gherechteghe waerhede, dat hedent date van desen voor ons ghecommen ende ghecompareirt zyn in propre persoone : meestre Francois de Wulf, canonic van der collegiale kercke van Onser Vrouwen binnen der voors. stede, oudt 65 jaren, joncheer Marc Laurin, heere van Watervliet, Waterlandt etc., oudt 36 jaren, meestre Guido Laurin, docteur in de rechten, oudt 30 jaren oft daeromtrent, dewelcke wy alle wel kennen, houden ende reputeren voor lieden van eeren, ghoede trauwe ende ghelove, welcke comparanten hebben, by solemnelen eede daertoe hooghelick ten helegghen ghestaeft ende ghemaent zynde, met upgherechten vinderen, zoo 't behoort, ghezeyt, verclaerst ende ghedeposeert warachtigh te zyne, dat zy zeere wel kennen ende over de jaren 3 zoo 4 ghekendt hebben den voorn. Hubrecht ende met hem groote familiariteyt, hantize ende conversatie ghehadt, ende overzulx es hemlieden ende elc huerliedder kennelick, dat dezelve Hubrecht es van

goede ende eerbaeren levne ende conversatie, ende ooc van goeden, uprechtghen ende catholicquen ghelovc, gheenssins suspect ofte befaemt van eenegherande heresie, quade opinie ofte secten, hebbende ooc altyts hem ghehadt ende ghedreghen in 't faict ende styl van zynen schilderie ende andere affairen uprechtich ende ghetrauwe, waervooren zy comparanten denzelven Hubrecht hebben ghehoort ende gheweten, hem te kennen, houden ende reputeren by die van zynen kennessen metgaders publicque voix ende fame.

In kennessen...

Overleg over de jaren 1560-1561, nr. 9 (minuut).

4

1562 December 7. — *Ten overstaan van schepenen van Brugge verleent Hubrecht Goltzius procuratie aan de hier genoemde personen, vooral om in zijn naam op te treden als schuldeisers van de Antwerpse tapiessier, Pieter van Veen, die failliet gegaan is.*

Ommejaghere, Baes, 7 Decembre [15]62. — Compareirt in persoeone Hubrecht Golthz, poorter in Brugghe, dewelcke constitueert zyne procureurs Jan van Cueninxloo, schildere ⁵, ... Brauweesen ⁶, ... Nieuwenhaven, Jan Niclaus ende elcken zonderlinghe, toogher deser lettren, in alle zyne zaecken ende affairen, voorts omme t'innene alle zyne sculden in 't generale ende by speciale van eenen Pieter van Veen, tapysier t'Antworpen, onlanx ghefailliert, de somme van 65 l. 6 s. 8 d. gr., die hy hem, comparant, t'achtere was eensdeels van leveringhe van schilderien ende eensdeels van gheleenden ghelde, ende ten voorscreven fyne alle arresten ende vervolghen van justitie te doene, in ghedinghe ende processe te terden *ad lites in forma*, met clause van substitutie.

Civiele sententiën door schepenen van Brugge gewezen over de jaren 1562-1563, nr. 61 (minuut).

⁵ Bedoeld is voorzeker Jan van Coninxloo, broeder van de meer bekende schilder Gillis van Coninxloo, die omstreeks 1540 te Antwerpen werd geboren en in 1571 deze stad verliet om zich te Ermden te vestigen. Zie over hem: A. VON WURZBACH, *Niederländisches Künstler-Lexikon*, tom. I (Wenen-Leipzig, 1906), blz. 328.

⁶ Wellicht is hier de bekende medicus Pieter van Bruhesen of Bruhesius bedoeld. Zie over hem: *Biographie nationale...*, tom. III (Brussel, 1872), kol. 109-110.

5

1565 Januari 4. — *Ten overstaan van schepenen van Brugge stelt zich jonkheer Marc Laurin, heer van Watervliet, borg voor Hubrecht Goltzius, die een bedrag van honderd pond groot voor de duur van één jaar van de Brugse stadsregering te leen gekregen heeft.*

Viere Lauwe 1564, present : Weerde, Pardo. — Joncheere Marcus Lauweryn, heere van Watervliet etc., dewelcke comparant kende ende leedt hem borghe ende principael gheconstitueirt t'hebben, ende constitueirde hem alsnoch by desen boorghe ende principael, over Huberecht Gholts jeghens d'heer Jan van Aertrycke, tesorier der stede van Brugghe, voor de somme van hondert ponden grooten, denzelven Huberecht by die van der wet der voorn. stede van Brugghe gheconsenteirt te lichten ende ontfane van den voorn. d'heer Jan van Aertrycke, als tesorier principael, om by den voorn. Huberecht die te ghebruucken den termyn van éenen jare, ingaende deser date, zodat, indiender faulte ware van restitutie thenden van den voorn. tyde van de voorn. somme an den voorn. Hubrecht, tzelve ghebreck als borghe ende principael der voorn. stede te vuldoene ende betalen, renuncierende ten desen zyn Vrylaetscip, in de presencie van meestre Gillis Wyts⁷, die dat over de voorn. stede accepteerde.

Protocol van Adriaan de Mommengy, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1563-1565, blz. 273-274.

6

1564 September 2-1565 September 2. — *Post uit de stadsrekening van Brugge, houdende uitgave van honderd pond groot aan Hubrecht Goltzius. Dit bedrag was Goltzius voor de duur van een jaar in leen gegeven om hem toe te laten een nieuwe drukkerij te Brugge op te richten.*

Betaelt Huberecht Goltz, boucprentere, de somme van hondert ponden grooten over gelycke somme by myne heeren

⁷ Gillis Wyts, bekend rechtsgeleerde en humanist, was raads-pensionaris van de stad Brugge. Later is hij raadslid van de Raad van Vlaanderen geworden. Hij was met Hubrecht Goltzius nauw bevriend en heeft als voogd over diens minderjarige kinderen gefungeerd. Zie over hem : *Biographie nationale...*, tom. XXVII (Brussel, 1938), kol. 427-429, en verder de nrs. 12, 13, 25 en 28 van onze Documenten. Gillis Wyts moet omstreeks 1525 geboren zijn, want

van der wet hem gheconsenteert in leeninghe, omme daermede te helpen uprechten eene nieuwe printerye voor den tyt van éénen jaere, voor de restitutie van welke hondert ponden grooten mynheere van Watervliet, hem borghe gheconstitueert heeft; hier dezelve : 100 l. gr.

[*Kanttekening* :] Dat men hieraf verandwoorde by de toecommende rekeninghe.

Stadsrekening over het dienstjaar 1564
Sept. 2-1565 Sept. 2, fol. 114 v., nr. 2,
rubriek : „Uutgheven van ghemeen
zaken”⁸.

7

1565 September 2-1566 September 2. — *Aantekening uit de stadsrekening van Brugge betreffende de teruggave van de honderd pond groot, die Hubrecht Goltzius van de stadsregering voor één jaar te leen gekregen had.*

Van Huubrecht Goltz, bouckprentre, de somme van hondert ponden grooten ter causen van ghelycke somme die hem by der voorgaende rekeninghe, folio 114, gheleent waren by ordonnantie van scepenen te restituerene binnen éénen jaere, dus hier (midts dat die hem gheattermineert zyn te betalene ten zekeren payementen verschynende naer den tyt deser rekeninghe)⁹ : niet.

Stadsrekening over het dienstjaar 1565
Sept. 2-1566 Sept. 2, fol. 43 v., nr. 3,
rubriek : „Ghemenen ontfanck”.

8

1566 September 2-1567 September 2. — *Hubrecht Goltzius geeft 33 pond 6 schelling 8 denier groot aan de stadsregering als afkorting van de honderd pond groot die hij van haar te leen gekregen had.*

Van Huubrecht Goltz, bouckprentere, up de 100 l. gr. hem gheleent by der voorgaende rekeninghe, folio 114, ende gheattermineert te betalene met 16 l. 13 s. 4 d. gr.

in een document, d.d. 22 Juni 1570, wordt van hem gezegd : „Meester Gillis Wyts, pensionaris, oudt 45 jaeren”. Zie : Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nr. 72.

⁸ Onderhavige post werd reeds gepubliceerd door W. H. J. WEALE in *Le Beffroi*, tom. III, blz. 260, voetnoot 33.

⁹ De tekst tussen haakjes werd naderhand bijgeschreven.

telcker Francfortmarct; hier over de Francfortmarcten verschenen in Septembre 66 en Maerte 66 : 33 l. 6 s. 8 gr. Rest : 66 l. 13 s. 4 d. gr.

[*Kanttekening* :] Dat men van dese resten verantworde by der toecommende rekeninghe.

Stadsrekening van Brugge over het dienstjaar 1566 Sept. 2-1567 Sept. 2, fol. 43, nr. 7, rubriek ; „Ghemeenen ontfanck”¹⁰.

9

1567 September 2-1568 September 2. — *Hubrecht Goltzius geeft voor de tweede maal 33 pond 6 schelling 8 denier groot aan de stadsregering tot aflossing van de honderd pond groot die hij van haar te leen gekregen had.*

Van Hubrecht Goltz, boucprentere, up de 66 l. 13 s. 4 d. gr., reste van 100 l. gr. hem gheleendt by der derde voorgaende rekeninghe, over de Francfoortsche marcten ghehouden in Septembre ende Maerte 67 : 33 l. 6 s. 8 gr.

Rest 33 l. 6 s. 8 d. gr. te betalene ten Francfoortschen jaermarcten van Septembre ende Maerte 68.

[*Kanttekeningen* :] Hy neemt wel volghende de lastinghen up de voorgaende rekeninghe, folio 43 verso, ende aldaer ghecorrigeert. — Dat men van dese reste verantworde by der toecommende rekeninghe.

Stadsrekening van Brugge over het dienstjaar 1567 Sept. 2-1568 Sept. 2, fol. 44 r.-v., rubriek : „Ghemeenen ontfanck”¹¹.

10

1568 September 2-1569 September 2. — *Voor de derde maal geeft Hubrecht Goltzius 33 pond 6 schelling 8 denier groot aan de stadsregering, aldus volledig het bedrag van 100 pond groot aflossend die hij van haar te leen gekregen had.*

Van Hubrecht Goltz 33 l. 6 s. 8 gr. over de vulle betalinghe van 100 l. gr., hem gheleent, verschenen ten Francfoortschen marcten van Septembre ende Maerte 68 : 33 l. 6 s. 8 gr.

¹⁰ Deze post werd reeds vermeld in *Le Beffroi*, tom. III, blz. 260, voetnoot 33.

¹¹ Van onderhavige aantekeningen werd reeds melding gemaakt in *Le Beffroi*, tom. III, blz. 260, voetnoot 33.

[*Kanttekening*.] Hy neemt wel volghende de lastingen up de voorgaende rekeninghe, folio 44 verso, ende aldaer ghecorrigeert.

*Stadsrekening van Brugge over het dienstjaar 1568 Sept. 2-1569 Sept. 2, fol. 45, nr. 5, rubriek : „Ghemeeenen ontfanck”*¹².

II

1573 Maart 12. — *Op de getuigenissen van Bernard van Wadimont, schepen, en Jan Vyncx, librariër, verleent de stadsregering van Brugge een certificaat van goed gedrag en zeden aan Marcel Goltzius, zoon van Hubrecht.*

Ghepasseert present : Sproncholf, Oyseel, schepenen, den 12 Maerte 1572.

Tot verzoucke van Marcelis Goltz, de zuene van Hubrecht Golts, compareren in persooene : d'heer Beernaert van Wadimont, schepene deser stede¹³, ende Jan Vyncx¹⁴, librariër ende inwonende poorter, dewelcke verclaersen by solemnelen eede warachtich te zyne, dat zylieden comparanten den voorn. Marcelis Goltz van joncx kynde zeer wel ghekent hebben ende alsnoch wel kennen, wesende apothekere van zynen ambochte, oud 22 jaeren of daerontrent, ende wel te wetene dat hy hem alhier ghehadt ende ghedreghen heeft als een joncman van eeren, van goede conversatie ende als een goet kynt van Onse Moedere die helighe Roomssche Kercke, soo ooc etc.

Universis et singulis presentes etc., salutem.

Cum ratio dictet atque exquitas postulet unumquemque testari res veras presertim alicuius rogatu, idcirco nos rogatu

¹² Ook deze post werd reeds vermeld in *Le Beffroi*, tom. III, blz. 260, voetnoot 33.

¹³ Identiek met „Bernaerdt van Wadimont, oudt 48 jaeren”, „Bernaert van Vadimont, oudt 53 jaren of daeromtrent”, en „d'heer Bernaert van Wadimont, oudt 68 jaeren”, respectievelijk vermeld in documenten d.d. 8 Maart 1555, 6 Juni 1560 en 9 Augustus 1575. Zie : Brugge, stadsarchief, *Overleg 1554-1555*, nr. 44, *Gerechtelijke dossiers*, nrs 350 en 97.

¹⁴ Of deze Jan Vyncx de vader of de broeder was van Marie Vyncx, waarmede Hubrecht Goltzius enkele jaren later zou hertrouwen, is niet duidelijk. In een document d.d. 21 Maart 1589 (Brugge, stadsarchief, *Gerechtelijke dossiers*, nr. 5058) wordt een zekere „Jan Vyncx, oudt 38 jaren, inwonende poorter deser stede, boucvercoopere van zynen style” vermeld. Hiermede wordt blijkbaar de broeder van Marie Vyncx bedoeld.

Marcelli Goltz filii Huberti notum facimus, quod hodie data presentium literarum coram nobis steterunt et comparuerunt dominus Bernardus van Wadimont, collega noster, et Joannes Vyncx, cives huius dicte civitatis, qui comparantes dixerunt, deposuerunt et attestati sunt solemnii jurejurando ad infrascripta prestito dictum Marcellum Goltz, pharmacopolem, anno tum jam 22, bene sibi notum esse et a pueritia fuisse quodque semper hic vixerit ut adolescentem probum et ingenium boni nominis, fame ac vite honeste, necnon ut pium sancte nostre matris ecclesie Romane filium decuit, affirmantes supradicta pro rei veritate, prout etiam de iis constat per litteras testimoniales domini Georgii vanden Berghe, pastoris ecclesie collegiate dive Marie huius civitatis, presentibus transfixas.

Datum Brugis...

Divers 1570-1580, lias : Minuten van attestatiën 1572-1573. — De Nederlandse redactie staat op de ene zijde, de Latijnse op de andere zijde. De expeditie gebeurde in 't Latijn, aangezien enkel bij de Latijnse tekst het gebruikelijke teken f (= factum) voorkomt.

12

1574 Mei 17. — *Hubrecht Goltzius belooft, ten overstaan van schepenen van Brugge en onder borgtocht van jonkheer Guido Laurin, de som van 254 pond 8 schelling 3 denier groot als moederlijk versterf aan zijn minderjarige kinderen, Marcel, Scipio, Julius, Aurelius, Maaiken, Sabina en Catharina, uit te keren.*

Peris, Huustyn, 17en Meye [15]74. — Comparerende meester Hubrecht Goltius, bezittere van den sterfhuuse van joncvrouwe Elizabet Verhulst, zyne overleden huusvrouwe, welcke comparant wedde ende beloofde over hem ende zyne naercommers meesters Gillis Wyts ende Cornelis Bryncx, als voochden van Marcellis, Scipio, Julius, Aurelius, Maaiken, Sabina ende Katherina, de kinderen van denzelven meester Hubrecht by Elizabet Verhulst, zynen wyfve, in de presentie van den voorn. Bryncx, dese jeghenwoordigh, ten behouwe van dezelve weezen accepterende, de somme van 254 l. 8 s. 3 d. gr. over d'helft van 508 l. 16 s. 6 gr., sprutende dezelve somme ter cause van der weezen deel van haere moederlicke successie, ende dat zuver boven alle commeren ende lasten van den sterfhuuze ende de meentucht van de gheconfisquierende rente by den verdeele gheëxpresseert, te gheldene ende te

betalene dezelve penninghen te wille ende vermane van de voorn. voochden nu zynde of naermals worden. Ende midts dat dezelve penninghen zyn rustende ende blyvende onder denzelven comparant, wort hy ghehouden dezelve weezen met hem te houden ende onderhouden ende hemlieden te bezorgen van eten, dryncken, cleederen, coussen, schoen, lynen ende wullen naer haerliedier behoufte ende betaempte. Ende tot breeder verzekerede van dezelve somme ende betalynghe van dezelve voors., zoo compareirde t'onslieder voors. scepenen presentie ende jeghenwoordicheyt joncheer Guido Lauryn, heere van Clynckerlant, te desen renunchierende zyn Vrylaetschip, dewelcke hem stelde ende constituierde, stelt ende constitueert by desen zeker ende borghe over denzelven meester Hubrecht voor dezelve 254 l. 8 s. 3 gr. van die up te legghen in der manieren voorscreven, belovende by ghebreke van denzelven meester Hubrecht tzelve over hem te vulkommen ende vuldoene, onder 't verbant van zynen persoon ende goedinghen present ende toecommende, al zonder fraude.

In kennessen etc.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1569-1577, fol. 27 r.-v.

13

1574 Mei 18. — *De stadsregering van Brugge geeft toestemming aan meester Gillis Wyts en Cornelis Bryncx, voogden van de zeven minderjarige kinderen van Hubrecht Goltzius en diens vrouw, wijlen Elizabeth Verhulst, om af te zien van het moederlijk versterf van hun pupillen tegen een bedrag van 254 pond 8 schelling 3 denier groot, uit te keren door de voornoemde Hubrecht Goltzius.*

Peris, Berghe, Wadimont, Cazenbroot, Oyseel, 18 Meye [15]74. — Dat het gheconsenteert ende gheoctroyeert es gheweest by den ghemeenen college van scepenen der stede van Brugge, als uppervoochden etc., meesters Gillis Wyts ende Cornelis Bryncx, als voochden van Marcellis, Scipio, Julius, Aurellius, Maeikin, Sabina ende Katherina, de kinderen van meester Hubrecht Goltius by Elizabet Verhulst, zynen wyfve, te moghen verdeelen, verlycken en de separeren de achterghelaten goedinghen, ghebleven ende bevonden ten sterfhuuse ende overlyden van de voors. Elizabet, ende daer thenden dezelve Goltius, als bezittere van haren sterfhuuze, quicte te schelden up den staet, by den voorn. meester

Hubrecht inne gheschreft gheschreft stellen ende die als hedent in 't voornoomde college gheaffirmeert, ende dit midts by de voornoomde voochden, ten behouwe van de voorn. weezen, hebbende over haerlieder moederlycke successie zuver ende net ghelt, boven alle commeren ende lasten van den voorn. sterfhuuze, de somme van tweehondert vier en vichtich ponden 8 s. 3 d. grooten, zynde d'helft van 508 l. 16 s. 6 gr.; procederende dezelve somme over de weerde ende generale bate van alle de goedinghen bevonden ten voorn. sterfhuuze als catteylen, zo ghepresen als vercocht, coopmanscepe van boucken, inschulden ende anders, naer 't uutwysen van den voorn. state, als gheene immeuble goedinghen ofte erfachticheden ten sterfhuuse deelzaem bevonden zynde dan alleenlick eene rente van 13 s. gr. tsjaers, losselick den penninck 16, bezet up een huus binnen der stadt van Mechelen in Sinte-Kathelinestrade, ghenaeamt 't *Gulden Peert*, twelcke by de Majesteyt gheconfisqueert omme de voorleden troublen, daerinne de bezittere ende weezen ghemeene blyfven, blyfvende dezelve bezittere hierjeghens alleene gherecht in alle de goedinghen ende ooc ghelast in alle de lasten van den sterfhuuse, by den voorn. staet staende, van welcke lasten de voorn. bezittere wedden ende beloven zal, zo hy in effecte by desen beloofd, dezelve voochden jeghens elcken te quicten ende indempneren, als al tzelve hemlieden voochden zo oirboir ende profict dynckende, zo zy presenteirden te verclaersen by eede, in de presentie van den voorn. meester Hubrecht ende Cornelis van Hooghendorpe, bystaende vryendt, die ooc verclaersden tzelve zo oirboir te zyne.

In kennessen etc.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1569-1577, fol. 27 v.-28.

14

1574 Mei 18. — *Op de belofte van een bedrag van 254 pond 8 schelling 3 denier groot aan zijn minderjarige kinderen uit te betalen, verlenen meester Gillis Wyts en Cornelis Bryncx, als voogden van dese kinderen, kwijtschelding aan Hubrecht Goltzius van het moederlijk versterf van hun pupillen.*

Present: idem scepenen, idem dach. — Dezelve voochden scholden quicte denzelven meester Hubrecht, bezittere van den sterfhuuse van dezelve joncvrauwe Elizabet, midts hebbende ten behouwe van de voorn. haerlieder weezen de voorn. 254 l. 8 s. 3 gr. over d'helft van 508 l. 16 s. 6 gr., over de

bate by den consente gheëxprimeert, ende dat zuvere boven alle commeren ende lasten van denzelven sterfhuuse, van welcke lasten de bezittere beloofd by dezen dezelve voochden te quicten ende indemneren jehens elcken, blyfvende ooc ghemeene in de rente by den consente staende; welcke penninghen rusten ende blyfven zullen in handen van den voorn. bezittere midts d'houdensse van dezelve weezen ende zekere by denzelven bezittere in ghisteren 16e [sic] deser jeghenwoordighe maent van Meye ghedaen metten persoon van joncheer Guido Laurin, heere van Clynckerlant, naer costume in ghelycken gheobserveert. Ende es te weten etc.

In kennessen etc.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1569-1577, fol. 28 v.

15

1574 Juli 30. — *Hubrecht Goltzius, inwoner en poorter van Brugge, geeft volmacht aan zijn ouders, Rutger Wirtzburger en Catharina Goltzius, om hetgene zij van Rijkaard Goltzius, overleden echtgenote van een zekere Dirk, mochten erven, te verkopen.*

Compareert in persoeone Hubrecht Goltz, inwonende poorter deser stede, onghewet zynde, gheboren van der stadt van Venlo in Ghelderlandt, dewelcke heeft verclaerst ende te kennen ghegeven, dat hy tevreden was ende consenteerde, zoo hy consenteert by desen, dat Rutgheer Wirtzburger ende Katerina Goltz, zynen vadere ende moedere, zouden vermueghen te cederen, transportereren, vercoopen ofte anderssins aliëneren alle ende eenyghelicke de goedinghen, tzy leen, erfve ofte andere van wat qualiteyt, natuere, estime ofte weerde die zyn, de voors. Katerina Goltz, zyn moedere, toecommen ende ghesuccedeert by der doot ende affivicheyt van Rykaert Goltz, huer nichte, ghevende vulcommen macht omme de coopers van dien daerin te goeden ende erven in behoirlicke vormen ende manieren, ende t'huerliedier proflycte te lyden ende verkennen zulcke brieven van updrachte, transporte, erfvenesse ende andere alsser toe dienen zullen, belovende hy, comparant, over hem ende zyne naercommers de aliënatie van de voors. goedynghen in 't gheheele of in deele nemmermeer te wederroupene ofte eenichssins daerjehens te doene of by zyne naercommers te laeten doene in cenigher manieren tot gheheele gherustichede van de coopers van dien metgaders van Dieryck..., weduwaere bleven

zynde van de voorn. Ryckaert Goltz, renunchierende tot effecte van de voorn. vercoopinghe van alle beneficiën daermede hy ofte zyne naercommers dezelve vercoopinghe zouden mueghen retracteren. Al zonder fraude.

In etc.

Ghepasseert present : Schietere, Moyaert, scepenen, den 30en July 1574.

Procuratiën, gepasseerd voor schepenen van Brugge, over de jaren 1573-1574, fol. 139 r.-v.

16

1574 September 28. — *De stadsregering van Brugge kent een bedrag toe van twaalf pond groot aan Hans Guldens, gleierwerkmaker, en belooft na verloop van vier jaar nog vier pond groot te zullen uitkeren als toelage voor de uitbreiding van zijn bedrijf. Deze toewijzing gebeurt op voorwaarde, dat Hans Guldens aan een knaap uit de Bogardenschool gedurende vier jaar het beroep zal aanleren en daarna een nieuwe leerjongen zal aanvaarden. Bij niet naleven van deze voorwaarden moet Guldens de ontvangen toelage aan de stadsregering terugbetalen, waarvoor Hubrecht Goltzius borg staat.*

Den 28 Septembre 1574.

... Eadem was by den college van schepenen toegheleyt Hans Guldens¹⁵, gheleypottebacker, de somme van 12 l. gr. in ghereede penninghen, ende voorts thende van vier jaeren naer date van desen belooft noch vier l. gr., zo tot voorde-rynghe ende augmentatie van zyn styl ende neirynghe als omme by hem den tyt van ghelycke vier jaeren te stylerene een kynt van de stedeschole ende tzelve allen den tyt van alle zyn noodzake te onderhouden; daervoren borghe es ghebleven Hubrecht Golts, bouckdruckre, daeromme in camere ghecommen zynde, up verbant van zyn persone ende goedynghen, belovende, by faute van by den voorn. Hans Guldens zyn belofte te vulcommen, de voors. 12 l. gr. schepenen weder te keerne.

[*Kanttekening* :] Hans Guldens heeft hiertoe uuyter schole ghehaelt Toussain Lap, filius Jans¹⁶, met belofte, indien dies

¹⁵ Over Jan Guldens zie : H. NICAISE, *Zestiende-eeuwsche Brugsche majolica*, in *Wetenschap in Vlaanderen*, 1^e jg. (Gent, 1935-1936), blz. 112-115.

¹⁶ Een zekere Jan Lap was deken van het Brugse ambacht van de schrijnwerkers voor het dienstjaar 1561 (Febr.)-1562 (Febr.) en

sterft of van hem verhuse of wechloopt, een ander in zyn platse te aenveerden.

Secrete resolutiën van de Brugse stadsregering over de jaren 1569-1575, blz. 414.

17

1575. — *Hubrecht Goltzius betoogt, dat hij in augsutus 1574 en daarna in een proces was gewikkeld met de weduwe van heer Jan Pardo¹⁷, betreffende een scheidsmuur tussen hun beider eigendommen. Niettegenstaande deze muur in zijn geheel door hem was aangekocht, verklaarden de deelmannen¹⁸, op 27 januari 1575, de muur voor gemeen; zodat de herstelling ervan door de beide partijen gezamenlijk diende te geschieden.*

Tegen deze uitspraak van de deelmannen had Goltzius zich verzet en hij koesterde het plan er beroep tegen aan te tekenen bij de schepenbank. De gestelde termijn hiertoe was nog niet verstreken, toen Jacob Boucke¹⁹, op 14 september 1575, van de afwezigheid van Goltzius gebruik maakte om de betrokken muur ten gronde toe af te breken. Niet alleen was Boucke te werk gegaan zonder Goltzius — die in ieder geval mede-eigenaar van de muur was — te kennen, maar hij had hem daardoor voor zware uitgaven geplaatst, en wat meer was, met de afbraak

had op 31 Juli 1562 de ouderdom van „49 jaren of daeromtrent” bereikt. Vgl. Brugge, stadsarchief, register van de wetsvernieuwingen over de jaren 1535-1571, blz. 199, en *Gerechtelijke dossiers*, nr. 511.

¹⁷ Jan Pardo, zoon van Silvester, trouwde in eerste huwelijk met Catharina van Vlaminpoorte en in tweede echt met Godelieve de la Coste. Hij stierf op 9 Juni 1549; zijn eerste vrouw was hem op 5 September 1540 in het graf voorgegaan. Zie : J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc ou leur magistrature et leur noblesse*. tom. II (Brugge, 1858), blz. 26, 298-299, en R. A. PARMENTIER, *Bronnen voor de geschiedenis van het Brugsche schildersmilieu in de XVI^e eeuw*, in *Belgisch Tijdschrift voor oudheidkunde en kunstgeschiedenis*, tom. XIV (Antwerpen, 1944), blz. 19, met reproductie van een tafereel, tussen 1535 en 1540 vervaardigd, waarop Jan Pardo en zijn eerste vrouw worden afgebeeld.

¹⁸ Over de deelmannen en hun bevoegdheden vgl. A. DUCLOS, *Bruges, histoire et souvenirs* (Brugge, 1910), vooral op blz. 168.

¹⁹ Vermoedelijk identiek met „Jacob Boucke, matsenare, oudt 50 jaren of daeromtrent” en met „Jacop Boucke, matsenare, out 58 jaren of daeromtrent”, respectievelijk vermeld in documenten d.d. 20 November 1561 en 9 December 1567. Zie : Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nrs. 454 en 991.

tevens bepaalde bewijzen voor de volledige eigendom van de muur vernietigd.

Derhalve verzoekt Goltzius de deelmannen om de metselaar Boucke tot schadeloosstelling te veroordelen.

Gerechtelijke dossiers, nr. 2057. — Aantekening op de rug: „Heesch meestre Hubrecht Goltz, heesschere, contra Jacop Boucke, verweerer”.

18

1575. — Op de klacht van Hubrecht Goltzius betoogt Jacob Boucke, dat een dergelijk geschil niet tot de bevoegdheid van de deelmannen behoort, maar toekomt aan de schepenbank, alwaar hij in geval van proces zich zal weten te verantwoorden tot schade en schande van Goltzius.

Gerechtelijke dossiers, nr. 2057. — Aantekening op de rug: „Andwoorde Jacob Boucke, verweerer, contra meestre Hubrecht Golz, heesschere”.

19

1575. — In weerwil van het betoog van Jacob Boucke, velden de deelmannen op 27 september 1575 toch een vonnis, en in aansluiting hiermede stelden zij een project-overeenkomst op betreffende de heropbouw van de scheidsmuur tussen het huis, genaamd Den Thumelare, aan de Spinolarei, toebehorende aan Godelieve de la Coste, weduwe van Jan Pardo, en het huis, genaamd De Groene Wincle, aan de oostzijde van de Biskajersplaats, toebehorende aan meester Hubrecht Goltzius. Deze scheidsmuur zou dezelfde hoogte hebben als de vroegere en opgetrokken worden met de oude steen, die men eerst reedene ende screpene moest. Uit de constructie moest duidelijk het gemeen karakter van de muur blijken. De overeenkomst, ook belangrijk voor de vele vaktermen en voor de gebruiken van de toenmalige Brugse metselaars, bepaalde verder, dat dadelijk met de werken zou aangevangen worden en deze in de kortst mogelijke tijd moesten voleindigd zijn. De uitvoering werd toevertrouwd aan twee metselaars, Jacob Boucke en Jacob vander Almeye. Waarschijnlijk had iedere partij een metselaar naar keus mogen aanduiden. De te betalen prijs was vastgesteld op 11 schelling 8 denier groot de vierkante roede van één Brugse voet dikte. De kosten zouden door Hubrecht Goltzius en de weduwe Pardo elk voor de helft afgedragen worden.

Aan beide partijen werd een exemplaar met de tekst van de projectovereenkomst gegeven, om er hun eventuele aanmerkingen op aan te tekenen. De beide exemplaren zijn bewaard gebleven.

Gerechtelijke dossiers, nr. 2613.

20

1578 October 30. — *Lieven Steppe laat door het stedelijk gerecht van Brugge beslag leggen op een huis, toebehorende aan jonkheer Marc Laurin, in de Oudeburg, ten einde een schuldbrief van 102 pond 6 schelling 4 denier groot af te lossen. Marc Laurin was dit bedrag over Hubrecht Goltzius oorspronkelijk aan Abraham Ortelius verschuldigd.*

Present : meester Cornelis de Boot ende Pieter de Blende, den 30 Octobre [15]78. — Dat wy waren als scepenen in Oudeburch achter d'Halle deser stede aldaer voor ons compareerde d'heer Lieven Steppe, als transport hebbende van den naerscreven obligatie ende ooc als bringhere van diere sprekende originelick ten proffyte van Abraham Ortelius, dewelcke dede wettelic arresteren seker parcheel van huuse, staende in Oudenburch voornoot, daer joncheer Marcus Lauryn, heere van Watervliet, ten desen tyde inne woonde, als toebehoorende denselven heere van Watervliet, in minderynghe ende omme daeranne te verhalene de somme van 102 l. 6 s. 4 d. gr. Vlaems, die deselve joncheer Marcus Lauryn denselven Abraham Ortelius verkendt heeft schuldich te zyne ende belooft te betalene over meester Hubrecht Goltz by zyne obligatie, in daten 4en April 1575 naer Paeschen, quia breeder, behoudens alle rechten etc.

In kennessen.

Protocol van Jan de Tilly, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1577-1580, blz. 98.

21

1581 Maart 14. — *Hubrecht Goltzius draagt aan Marie, dochter van Jan Vyncx, de eigendom over van een huis, staande aan de oostzijde van de straat, die de Sint-Janskerk en de Sint-Jansbrug te Brugge verbindt.*

A. Boodt, Craes, 14en Maerte 1581. — Meester Hubrecht Golsius, weduwaere, als erfachtich ende propriëtaris zynde van den parcheele van huuse met datter toebehoort hiernaer verclaerst, also ons scepenen voorseit dat bleeck ende kennelich ghemaect was by eender lettre van gifte in daete van den eersten dach van Sporcle 1573, onderteeckent by wylen Jan

Telleboom, ghezwozen cleric etc.²⁰, dewelcke voornoomde comparant ghaf halm ende wettelicke ghifte by donatie inter vivos dat men heet metter warmer handt, ofte ooc in der alderbeste vorme ende maniere als 't naer rechte best doendelick es, Maeyken, de dochter van Jan Vyncx, present ende accepterende, van eenen huuse met datter toebehoort, staende ten voorhoofde binnen deser stede in de rechte straete die licht tusschen Sint-Jansbrugghe ende Sint-Janskercke, an de oostzide van diere, by Bisschaeyersplaetse, naesten den huuse gheheeten *Den Struus*, toebehoorende wylen meester Pieter de Brune ende nu de weduwe ende hoirs van Staesen Hollier, an de zuudtzide an d'een zide, ende den huuse, wylen toebehoorende Cornelis Hebbrecht ende nu meester Matheeus Gillioen, an de noordtzide an d'ander zide, met eene ghecalside plaetse van lande, kueckenkin van den huuse daer hiervooren ghifte of ghegheven es, in welcke ghecalside plaetse een hoveken staet, ende voort anderssins belegbert conforme de voorn. oude ghifte, ende ooc in zulcker wys, vorme ende maniere als tzelve parcheel van huuse ter daete van desen ghestaen ende gheleghen es; belast met 7 l. 14 s. 2 d. par. tsjaers ten rechten landtcheinse daeruute gaende midtsgaders uut zeker huus daerneffens staende, daerof dit huus jaerlicx ghelden moet 6 s. 6 d. gr., die men ghelt de naercommers van der weduwe van Jan van der Banck ende 't ander huus 't remanant; voort noch met twee ponden 10 s. gr. tsjaers den pennynck 18 boven de voornoomde landtcheins, die men jaerlicx ghelt, te wetene : de 20 s. gr. Cornelis de Ruddere, andre 20 s. gr. tsjaers die van den clooster van de Jacopinessen buuten Brugghe, ende de 10 s. gr. tsjaers Reynier van der Plancke; ende voort noch belast met ghelycke 20 s. gr. tsjaers losselick den pennynck achtene, die men ghelt Daneel Evens t'alzulcken daeghe binden jaere als de brieven danof zynde dat ten vullen verclaersen, cum garant behoudens taillable etc., behoudens ende met expresser conditiën dat den comparant vermagh up dat hem goetdynct tzelve parcheel mede te ghebruucken ende bewuenen ende andersins niet. Ende voort indien de voorgaende acceptante storve voor den comparant zo wordt dese donatie ende ghifte te nieten ende extynt ende zal overzulcx wederomme commen up den comparant. In kennessen.

Protocol van Jan Digne, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1580-1582, blz. 130-132²¹.

²⁰ De protocollen van Jan Telleboom, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1573-1574, ontbreken.

²¹ Waarschijnlijk had Hubrecht Goltzius al een paar jaar vroeger het inzicht gehad om het huis, waarvan in het bovenstaande stuk

22

1581 Maart 14. — *Voor de goede diensten hem bewezen, belooft Hubrecht Goltzius aan Marie Vyncx de som van driehonderd pond groot. Dit bedrag zal echter pas na zijn dood van zijn nagelaten bezit uitgekeerd worden.*

Idem scepenen, idem dach. — Idem comparant heeft beloofd ende belooft by desen der voorseide acceptante de somme van driehondert ponden grooten haer die te doene ende laeten betaelene naer zyn overlydene van de ghereetste goedinghen die t'zynen sterfhuuse bevonden zullen worden als schult aldaer ende dit uut cause ende voor den goeden dienst ende alimentatie hem ghedaen ende noch te doene met conditie indien de voorn. acceptante storve voor den constituant zo wordt dese somme van 300 l. gr. te nieten ende extynct. Al zonder fraude.

In kennessen etc.

Protocol van Jan Digne, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1580-1582, blz. 132.

23

1581 October 9. — *Julius Goltzius, zoon van Hubrecht en Elizabeth Verhulst, wordt door schepenen van Brugge mondig verklaard.*

Actum in 't college present : Grouf, Theimseken, Croes, Stochove, Noirot, 9 Octobre [15]81. — Compareirde Marcellis Goltius, als ter date van desen voochd ghezworen in stede van meester Cornelis Brincx alleene van Julius Goltius filius meester Hubrecht die hy ghehadt heeft by joncvrauwe Elizabet vander Hulst, zynen wyfve, ende dit met meester Gillis Wyts, raedsheere in den Raet van Vlaenderen te Ghent, te vooren voochd, verhooghen metten voorn. meester Hubrecht, zynen vadere, hier mede present, hoe dezelve Julius ghecommen was ter oude van 26 jaeren, ende uut de goede experiëntie,

sprake is, te verkopen. Op datum van 9 April 1579 werd inderdaad een soortgelijke akte, ten voordele van Jacob Blicck, opgesteld en ingeschreven in de protocollen van twee verschillende klerken van de vierschaar. Blijkbaar bleef de laatstgenoemde akte zonder gevolg. Vgl. : Brugge, stadsarchief, *protocol van Hiëronymus de Morenvael, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1578-1580*, blz. 119-120, en *protocol van Joost Lambrecht, klerk van de vierschaar van Brugge, over het jaar 1579*, fol. 8 v.

die zy van zyn leven hadden, dochte hemlieden oirboir te zyne hem ute voochdie te doene ende zyn selfs te maken, midts dat hy zulcx was instanelick verzouckende ende begheerende. Al twelcke by 't voorn. college ghehoort, heeft, interponnerende zyn decreet, denzelven Julius ute voochdie ghedaen ende zyn selfs ghemaect, behoudens de rescriptie ende 't consent van den voorn. Wyts medevoocht (van welck consent ende rescriptie ghebleken es by acte ghegheven ter camere van den Rade in Vlaenderen te Ghent in daten 23 April 82, onderteeckent : Heins)²².

In kennessen.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1580-1583, fol. 119 v.

24

1582 Juni 14. — *Hubrecht Goltzius laat door schepenen van Brugge beslag leggen op twee huizen in de Oudeburg en op vier huizen in de Nieuwstraat, die jonkheer Guido Laurin van zijn broeder Marcus Laurin heeft geërfd, om daarop de som van 2296 pond 9 schelling 1 denier groot te verhalen. Dit bedrag was wijlen Marcus Laurin aan Goltzius verschuldigd als deelgenoot in dezès ondernemingen.*

Wy, Heyndryck Croes ende Anthone Sayon, scepenen in Brugghe in dien tyden, doen te weten allen lieden dat wy waren als scepenen in de Nieustraete, up den houck van den Oudenburch, daer meestre Hubrecht Golts wettelick dede arresteren metten heere ende metter wet eerst al zulck recht, macht, cause ende actie als joncheer Guydo Lauryn, heere van Watervliet, Clynckerlandt etc., als alleene hoir ende aeldyngh van joncheer Marcus Lauryn, heere van Watervliedt, Waterlandt, etc., hadde, heessen ofte pretenderen zoude moghen t'hebbene an twee huusen met alle den toebehoorten, staende beede an de zuudtzyde van de voorn. Oudemburch, metter plaetse van lande, stallynghen, huussynghen ende ander pertinentiën van dien, daerachter staende, an de oostzyde van de Nieustrate, metsgaders noch an vier huussynghen, vier wonynghen zynde, ooc staende an de oostzyde van de voorn. Nieustraete, d'een neffens den anderen, ende de plaetse van lande daerachter liggende medeghaende ende daertoe behoorende, danof 't zuuderste van vieren staet

²² De tekst tussen haakjes werd naderhand in margine bijgeschreven met een verwijzingsteken naar de hier ingenomen plaats.

an den voet van der Nieubrugge ofte Gruuthuusbrugge, al toebehoorende den voorn. joncheer Guydo Lauryn, in minderynghe ende omme daeranne te verhalen de somme van twee duusent tweehondert zessentneghentich ponden neghen schellinghen eenen pennynck grooten, behoudens juuste calculatie, die den voorn. wylen joncheer Marcus in den arrestant ghehouden ende belanct es van huerlieder ghemeene negotiën ende tractaten, al volghende de conclusiën ghenomen by scriftelicke heessche, te desen annex, ende dit midts dat de voorn. joncheer Guydo Lauryn vremde es van deser stede, behoudens allen rechten.

In kennessen van desen dinghen zoo hebben wy, scepenen voorseyt, desen chartre bezeghelt met onsen zeghelen uuthanghende.

Dat was ghedaen in 't jaer duust vyfhondert tweentachtich up den veerthiensten dach van Wedemaent.

[*Onder de plooi getekend* :] J. Spetael.

Charters van private aangelegenheden,
nr. III, 1355. — De minuut van deze
akte is geregistreerd in het *protocol van*
J. Spetael, klerk van de vierschaar van
Brugge, over de jaren 1581-1583, blz. 192.

25

1582 December 4. — *Huwelijkscontract tussen Hubrecht Goltzius, weduwnaar van Elizabeth Verhulst, en Marie Vyncx, weduwe van Jan Bauters.*

Boom, Oudtvelde, 4 Decembre [15]82. — Compareirde meester Hubrecht Goltius, den weduware, over hem zelven, ter eender zyde, ende joncvrauwe Marie filia Jan Vincx, weduwe van Jan Bauters, over haer zelven, ter andere zyde, welcke comparanten kenden ende leden, kennen ende lyden by desen, hoe tusschen hemlieden apparent es huwelijk te gheschieden zo verre tzelve voortganck hebben mach, zy elcanderen beghift hebben vóór eenich bant ofte belofte van huwelicke in der manieren naervolghende, te wetene : dat indien de conditie zo ghebeurde dat de voorn. meester Hubrecht storfve vóór de voorn. joncvrauwe, zyne toecommeende huusvrauwe, zonder kindt of kinderen van haerlieder beede lichame gheprocreërt achter te laten, gheboren ofte apparent staende gheboren te worden, in zulck gheval zal de voorn. joncvrauwe Marie voorenuut zynen sterfhuuse hebben ende behouden, by vorme van rechter duwarie, alle huere cleederen, habytten, ryngghen ende juweelen t'haren halze ende lichame dienende; voort zoo l. gr. in ghelde van den

ghereedsten goede dat t'zynen sterfhuuse bevonden zal wezen, ende daernaer deelen de resterende achterghelaten goedinghen alf ende alf, naer de costume deser voorn. stede; ende inghevalle van den precedenten overlydene van dezelve joncvrouwe, zonder kindt of kinderen achter te laten alsvooren, in zulck gheval zal hy, meester Hubrecht, uut crachte van desen contracte behouden alleene alle de goedinghen, die ten sterfhuuse bevonden zullen wezen, hoedanich die zyn, gheen ghereserveert, maer zullen de hoirs van dezelve joncvrouwe halen als crediteurs ten sterfhuuse van hem, meester Hubrecht, naer zyn overlyden de somme van vichtich ponden grooten, zonder meer; ende daer ten overlyden van den eersten van hem beeden kint of kinderen waren, van haerliedder beeder lichame gheprocreert, zal de lanchstlevende, wye tzelve zy, altyt voorenuut hebben zyne cleederen, habtyen ende juweelen te lyfve van dezulcke lanchstlevende dienende, ende zullen alle de goedinghen van den sterfhuuse tusschen de lanchstlevende ende dezelve kinderen ghedeelt worden alf ende alf, naer de costume deser voorn. stede.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1580-1583, fol. 259 v.-260.

26

1583 Juni 9. — *In het geschil tussen Marcel en Aurelius, beiden zonen van wijlen Hubrecht Goltzius en diens eerste vrouw, Elizabeth Verhulst, ter ener zijde, en Marie Vyncx, weduwe van de voormelde Hubrecht, ter ander zijde, beslissen schepenen van Brugge, dat beide partijen zich binnen de twee maanden nader zullen verklaren en betere bewijsgronden voorleggen. Middelerwijl zal Marie Vyncx als weduwe en bezitster van het sterfhuis aanzien worden, doch zij is verplicht aan de tegenpartij inzage te verlenen van de boeken en het nagelaten bezit, waarvoor zij overigens borg moet stellen.*

Up 't gheschil voor 't collegie van scepenen der stede van Brugghe gheresen tusschen Marcellus ende Aurelius Golts, zuenen ende apparente erfghenamen van wylen Hubrecht Goltz, huerliedder vader, ter eender zyde, ende joncvrouwe Marie Vyncx, haer zeggende wedewe ende bezitteghe van den sterfhuuse van denzelven Hubrecht, ter andere, spruutende uuyt cause dat de voornoomde Marcellus ende Aurelius hadden by requeste ghedaen vertoghen hoe de voornoomde Hubrecht Goltz, huerliedder vader, hadde huwelijk aengegaen met dezelve wedewe, te vooren ghehuwet met Jan Bauters, sonder behoorlick verzekert te zyne van desselfs Jan Bauters

overlyden, zo zelfs dies alsnoch en was eenighe zekerheit, jae ter contrarie vaste sprake emmers bemoedynghe denzelven Jan Bauters noch te zyne in levene, ende emmers gheleeft t'hebbene ten aengaene van denzelven huwelicke, zynde d'attestatiën, by dezelve Marie Vyncx vermeten, van de doot van denzelven Jan Bauters, hueren eirsten man, gheensins ghenoughsamich als sprekende alleenlicke van hooren zegghen ende zonder eenighe zekere ghetuughenesse of wetenschap van dien, sustinerende by dien 't huwelick by haer ghecelebreirt met den voornoomden Hubrecht, huerlieder vader, ende zonder eenighe voorgaende kerckelicke gheboden, gheen huwelick te zyne ende consequentelick dezelve Marie gheene wedewe te zyne van denzelven Hubrecht noch bezitteghe van zynen sterfhuuse, zoude zou dienvolghende verclaerst worden niet gherecht te zyne totter duarie by haer vermeten noch an eeneghe desselfs Hubrecht, huerlieder vader, achterghelaten goedynghen.

De voornoomde Marie Vyncx by schriftelicke andwoorde ter contrariën sustinerende tusschen haer ende den voorseyden Hubrecht Goltz gheweest te zyne wettelick huwelick, als de voornoomde Jan Bauters, hueren eirsten man, langhe te vooren overleden gheweest zynde binnen der stad van Ryssele oft daerontrent, zoo ghenouch blycken mochte by d'attestatiën onder haer berustende ende breeder zoude blycken, waer 't noodt, met meer andere redenen daertoe voortghebrocht.

Ghezien de bewysen by haer overghebrocht ende dat ten dezen meer was te ziene ende bemerckene met deliberatie van rade, 't collegie van scepenen ordonneirt beede partien breeder te articuliere ende huere faicten ooc te verifiere binnen twee maenden eirstcommende, middeldertyt consenterende de voornoomde joncvrauwe Marie Vyncx, by maniere van provisie, te blyvene ten sterfhuuse van de voornoomde Hubrecht Goltz ende tzelve te bezittene, midts by haer de voornoomde Marcellus ende Aurelius, boven de staet by haer in camere bezwooren, ghevende ghesichte ende inspectie tot hueren dancke van desselfs Hubrecht Goltz, huerlieder vader, boucken ende alle achtergheblevene goedynghen, ende voorts voor de bewarenesse van alle de goedynghen van den sterfhuuse stellende goeden souffisanten zekere.

Ghedaeen ter camere den neghensten dach van der maent van Junius vichtienhondert dryentachtentich, present beede partyen in persooene.

[Getekend :] F. De Grootte.

Cieviele sententiën, door schepenen van Brugge gewezen, over de jaren 1582, fol. 7 v.-8. — De grosse van deze akte werd overgelegd in het proces, dat hierna volgt.

1583 Augustus-December(?). — *Proces voor schepenen van Brugge tussen Marcel en Aurelius, beiden zonen van Hubrecht Goltzius en diens eerste vrouw Elizabeth Verhulst, ter ener zijde, en Marie Vyncx, weduwe van de voormelde Hubrecht Goltzius, ter ander zijde.*

- I. *Uitspraak van schepenen van Brugge d.d. 9 Juni 1583, waarbij beide partijen zich binnen de twee maanden nader zullen verklaren en betere bewijsgronden aanbrengen.*

[De tekst van deze uitspraak werd hierboven reeds onder nr. 26 afgedrukt].

- II. *Antwoord van Marie Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius, op de aanklacht tegen haar gedaan voor de magistraat.*

Ghesien by Marie Vincx, Jans dochtere, weduwe ende bezitteghe van den sterfhuuse van wylent meester Hubrecht Golts, verweereghe, de requeste t'hueren laste ghepresenteert van weghen Marcellus Golts ende d'andere erfghenamen van dezelve meester Hubrecht Golts, ende volghende d'appostille daerup ghegeven van den eersten Juny 83, andtwordende up 't inhouden van dien, zeght ende vertoocht 't naervolghende voor edele ende weerde heeren burchmeesters ende scepenen van der stede van Brugghe.

1. Alvooren dat ten tyde van den overlyden van de voorn. meester Hubrecht Gotz [sic] ende daer te vooren, de verweereghe wiert voor elcken ghehouden wettelicke huusvrauwe van denzelven meester Hubrecht.

2. Twelcke zou ooc was met rechte, anghезien dat de voornomde meester Hubrecht met huer, verweereghe, beede uut banden ende celibes zynde up den 4en in Decembre 1582 zyn ghetrauwet, formelick ende openbaerlick, naer voorgaende ondertrauwe, voor Pieter Boree, priestre van de catholique Roomsche Kercke²³, daertoe gheadmitteert by den collegie van deser stede, naer dat hem, Pieter Boree, was bleken van 't overlyden van Jan Bauters, 's verweereghes voorgaende man, zoo blyct by de copie autenticq van der attestatie, onder tzelfs Boree handteeken, hiermede gaende, ende de heesschers ghenouch kennen mochte ooc metter

²³ Voorzeker identiek met „Heer Pieter Boree, priestre ende cappellaen van Onser-Vrouwen [te Brugge], oudt 54 jaeren”, vermeld in een akte d.d. 10 April 1576. Zie : Brugge, stadarchief, *gerechtelijke dossiers*, nr. 2094.

waerheyt niet en zoude connen loochenen, ende dat tzelve trauwen gheschiede ten byzyne van vrienden ende ghebeurs solemnelick zoo men hierin ghewoone es te doene.

[*Kanttekening*] Ghelicht al het overlecht by my : Maria Vincx.

3. Welc nemen ten huwelick ghedaen es by den voorn. meester Hubrecht ten anziene ende welwetene van de heeschers, die hemlieden ter bruloffteeste ghevonden hebben, zonder daer jeghens gheseit of gheopposeert t'hebben, hebbende ooc tzydert tzelve huwelick de verweereghe ghenoept heurlieder moeder, ende anders bekendt voor de legittime huusvrauwe van de voorn. heurlieder vader, zo zou voor God ende de weerelt gheweest es.

4. Jeghens welc huer wettelick huwelick niet bejeghent 's heeschers voortstel ten zen article van de requeste, als dat de voorn. meester Hubrecht zoude verzocht hebben ghetrauwet te worden by den minister Joannes Capito²⁴, die zulcx zoude hebben gheweyghert, zendende — zo de heeschers zegghen — den voorn. meester Hubrecht an myne heeren van der wet.

5. Wandt alwaere zulcx de heeschers dienangaende voortbringen warachtich, dat de verweereghe ignoreirt ende niet en ghelooft, zonderlinghe in der vormen ende manieren, zo en was daeromme den voorn. meester Hubrecht niet benomen zyne liberteyt hem te trauwen by ende voor denghuenen hebbende daertoe de macht die 't hem beliefd, ghelyck anderen binnen deser stede.

6. Zonder dat hy meester Hubrecht ghehouden was totten verzoucke van consent van den collegie van deser stede naerdemael de huwelicke liber zyn ende dat niemandt anders zulcx an den collegie ghehouden es te doene.

7. Ghelick ooc niet en bejeghent 't vermeten ghebreck van proclamatiën, dewelcke notoirlick niet meer naer de oude canones dan de usancie van d'eene of d'ander religie nochte tzelfs het concilie van Trenten en zyn de forma precisa requisita ad matrimonii substantiam aut matrimonium subsistendum, zo ulieder edelheden kennelick es ende men lichtelic zoude connen betooghen.

8. Daertoe dat men ten tyde van den trauwen van den voorn. meester Hubrecht met de verweereghe niet en useerde

²⁴ Johannes Capito is de bekende predikant, die in de jaren 1579-1584, onder het Protestantse bewind, te Brugge een belangrijke rol heeft gespeeld. Zie over hem : *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek*, tom. VII (Leiden, 1927), kol. 277-278; H. Q. JANSSEN, *De Kerkhervorming te Brugge* (Rotterdam, 1856, 2 dln.), passim.

nochte alsnu useert te doen doene proclamatiën van de huwelicken, staende te doene ende gheschiedende voor den priestre van de voors. catholycke Roomssche religie, dies de verweereghe heur ghedraecht in de notorieteit.

9. De pretense obmissiën van denwelcken te min den voors. huwelicke prejudicieren want bovendien den voorn. Boree ghebleken es, volghende de voors. attestatie van den doot van de voorn. 's verweereghes voorgaenden man, zoude ooc daerof wederomme zo clærlick blycken, dedes nood, dat niemant des zoude cause hebben daeran eenichsins te twy-felen, nocte en zullen noch connen de heesschers gheen nadere redenen uuytbringhen in rechte ghefundeert tot beletsel of invalideren van den voors. huwelicke.

10. Anraeckende het 2e deel, daerup de heesschers willen funderen huerlieder verzouck, te wetene: tguendt dat de minister Joannes Capito zoude ulieder edelheden aendraeghen, de verweereghe zeght ende sustineert zulcx 's heesschers vermet insouffissant onghefundeert te zyne.

11. Want naer alle rechten kennelick es, dat men niemant up 't zegghen of rappoort van eenen andere, hoe eerlick of ghequalifiert hy zoude moghen zyn, en vermach recht te doene, maer zouden moeten de vermete redenen van de voorn. Capito overghegeven ende der verweereghe ghecommuni-quiert zyn om daerup behoorlick ghehoort te wordene, zonder welcke huere diffencie de sententie, die men daerup zoude gheven, zoude zyn negheen ende nul, niet dynckende ooc de verweereghe dat myne heeren zouden tot zulcke wys-domme verstaen willen.

12. Maer ten eynde de verweereghe recht gheschiede, zoo allesins schuldich es, verzouckt dat de heesschers zullen overghegeven by gheschrifte de redenen ende causen daeruuyt zy pretenderen by de voors. tweeden deele van de requeste 't voors. huwelijk te impugneren, die de verweereghe, niet wetende, niet en can solveren noch daerup huere verweere overgheven, of daer de voornompde Capito belieft zyne redenen in gheschrifte te stellen, dat dezelve zullen huer ghecommuniquiert worden om daerup pertinentelick t'and-wordene.

13. Daerby de verweereghe niet en verstaet (zo zou openlick protesteert) dese zaecke te houden slaepen, zo de heesschers zouden moghen, om haer odieux te maken huer naerscriven, maer de heesschers hiertoe behoorlick vuldaen hebbende es tevreden binnen derden, uuyterlick den zesten daeghe com-mende bin huerlieder raedt ghedient worden te procederen voor alle dilayen.

Conclusie. Midswelcken de verweereghe verzouckt recht up dies voors. es, omme tzelve ghedaen te concluderen t'allen finen, daertoe aenroupende het edele officie van ulieden myne heeren.

Ende want blyct van der voors. wettelicke trauwe ende boven 's heesschers kennesse breeder zoude blycken, dades nood, met menichte van oorconden voor dewelcke trauwe anders ooc naer rechte ghepresumeert wort, ende dat de verweereghe es by den heeschers altyts ghehouden ende verkennt gheweest, niet alleenlick voor ghetraude huusvrauwe van den voorn. meester Hubrecht, maer ooc voor zyne weduwe naer zyn overlyden, in welke qualiteit de heesschers met huer in diverssche zaecken gehandelt hebben, zoo ooc promptelick mach blycken, ende de voorn. Marcellus noch d'ander heesschers by eede van calumnia niet en zouden connen loochenen, waerby zou es in possessie van te zyne wetteghe huusvrauwe, weduwe ende bezitteghe, daerin zou schuldich es naer rechte ghehouden te zyne, hanghende dit 's heesschers vervolch ten petitoire, sustineert de verweereghe dat zou ghemainteneert zal worden in dezelve possessie ende dat 's heesschers verzouck zal hemlieden ontzeit worden als niet ghefundeirt, heesschende costen, protesterende van alle schaeden ende interesten.

[Getekend :] J. Dingne.

[*Aantekening op de rug :*] Andwoorde omme joncvrauwe Marie Vincx, weduwe van wylent meester Hubrecht Goolsius, verweereghe, contra d'hoirs van denzelve Hubrecht Goolsius, heesschers. — #.

III. *Intendit of lijst van vraagpunten, door Marcell en Aurelius Goltzius aan de magistraat overgelegd, om daarop de door hen met name genoemde personen te verhoren.*

Omme by Marcellus ende Aurelius Goltz, zuenen ende apparente erfghenamen van wylen Hubrecht Goltz, huerlieder vadere, heesschers, volghende ulieder mynheeren ordonnancie te articuliere ende veriffiere huerlieder faicten ende vermet jehghens Marie Vincx, haer qualifierende weduwe ende besitteghe van den sterfhuuse van denselven Hubrecht, zegghen ende proponeren 't naevolghende.

1. Alvooren dat de voorn. Marie over vele jaren ghehuwet es gheweest met Jan Bauters.
2. Dat deselve Jan in levende lyfve es gheweest in 't jaer 1576, ligghende alsdoen ghevanghen ten Steene deser stede.
3. Dat dezelve Jan daernaer noch ghevanghen gheweest

heeft te Ghendt in 't jaer 79 den 27 Octobre ende daernaer aldaer uut vanghenisse ghebroken ende gheroicht es.

4. Dat dien nietjegenstaende de verweereghe haer verwoordert heeft te begheven ten huwelicke met 's heesschers voorn. vadere, Hubrecht Goltz.

5. Zonder dat zou zal cunnen doceren van zyne precedente doot.

6. Want angaende huer onwarachtich vermet, dat deselve Jan Bauters zoude hebben ghevanghen gheweest van den volcke van den grave van Egmont, hebbende tot verificatie van dien overgheleyt zeker missive, die zou zeght by denselven Bauters ghescreven gheweest te zyne in Sporcle 1580 an heer Jacques Huerblock ²⁵.

7. Zegghen d'heesschers ter distructie van dien deselve missive by der verweereghe selve ghedicht ende gheforgiert te zyne als deselve missive niet ghescreven zynde by der hant van den voorn. Bauters. — Zegghende d'heesschers ter verificatie van dien over zekere andere missive ghescreven by denselven Bauters an denselven heer Jacques, by der collatie van dewelcke men bevinden zal tselve gheschifte niet te accorderene, maer van elcanderen diverse te zyne. — Verzouckende up tselfs Bauters gheschifte ghehoort t'hebbene. — Zegghende voorts over zekere missive an den heesschers ghescreven by den voorn. heer Jacques Huerblock daerby hy verclaerst de voornoomde ghefabricqueerde missive noynt ontfanen noch ghesien t'hebbene.

8. Item, dat bovendien de verweereghe, omme huer onduchdelick huwelick te bet te colorerene, heeft vermeten dat deselve huere man zoude ghevanghen ende ghehanghen zyn gheweest binnen der stede van Ryssele.

9. Ende dat men nochtans daerof gheen zeker bescheet en heeft cunnen ghecryghen, wat debvoir men, up tsvoorseeits Hubrecht Goltz memorie ten dien fyne aldaer ghesonden, ghedaen heeft, vanwaer men tselve wederomme ghezonden heeft hiermede annex. — De heesschers versoucken ghehoort t'hebbene: Jan Sallop. — Hebbende ooc noch de voorn. Marie Vyncx dezelve Sallop last ghegheven daernaer te vernemene gheleden een maent tyts, als dies onzekere zynde.

²⁵ Voorzeker identiek met „eerwerde heere meester Jacop Huerle-blocq, priestre, canuenick van der cathedrale kercke van Brugghe, oudt acht en veertich jaeren” en met „meestre Jacob Huerblocq, priestre, canoninc van de cathedrale kercke van Sint Donaes deser stede, oudt 48 jaren”, respectievelijk vermeld in akten d.d. 6 en 15 April 1585. Vgl. Brugge, stadarchief, *gerechtelijke dossiers*, nr. 3269.

10. Item, dat het pretens huwelick tusschen haer ende 's heesschers vadere maer eerst en zoude anhegaen ende ghedaen zyn gheweest in de maent van Decembre 1582 laetstleden, ende also maer drie jaeren naer de voorn. 27 van de maent van Octobre 79 dat hy in levende lyfve was te Ghendt op 't Casteel.

11. Item, dat de voorn. Hubrecht Goltz, 's heesschers vadere, met weenende hooghen beclaecht heeft, dat hy 't voorn. huwelick mette verweereghe anhegaen was zonder eenighe zekerheit t'hebbene van 's voors. Jans pretens overlidene. — D'heesschers versoucken daerup ghehoirt t'hebbene : d'heer Jacques de Baes.

12. Item, dat deselve Hubrecht Goltz jehens Pieter Vermeersch, hem vraghende, alzo hy hem ter bruloft badt, of hy versekert was van 's voorseits Bauters doot, heeft verclaerst dat Jan Sallop hem hadde doen hebben certificatie van Ryssele dat hy Bauters aldaer ghehanghen was. — D'heesschers versoucken daerup ghehoirt t'hebbene denzelven Pieter Vermeersch.

Midswelcken etc.

[*Aantekening op de rug :*] Intendit hoirs Hubrecht Goltz, contra Marie Vyncx, verweereghe. — C.

IV. *Informatie door het stedelyk gerecht gehouden naar aanleiding van het proces tussen Marcel en Aurelius Goltzius, eisers ter ener zijde, en Marie Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius, verweerderes ter ander zijde, op verzoek van de voornoemde eisers.*

Informatie ghehoort up den 6en Septembre 1583 ten verzoucke van Marcellus ende Aurelius Goltz, heesschers, jehens Marie Vyncx, verweereghe, partie ende oirconden ghedachvaert zynde by Jacques Hebbrecht, stedegarson.

Jan Sallop, oudt 38 jaren, capitein van eene compaignie onghegaigierde borghers der voorn. stede, ghehoort, ghevraecht ende gheëxamineirt zynde up 't inhouden van 't ge article van 's heesschers articulatie, zegt ende verclaerst by eede by den depositant der voorn. stede ghedaen, dat hy depositant ontrent twee maenden voor 't huwelick van Hubrecht Goltz heeft begroet gheweest by denzelven Goltz omme te willen vernemen tot Ryssele of Jan Bauters aldaer ghevanghen ende ghejusticiert hadde gheweest, daertoe de depositant verstaende ende ten dien fyne briefven ghescreven hebbende an zeker cooplieden der voorn. stede van Ryssele, en heeft van den voorn. Bauters niet kunnen vernemen, nemaer es hem depositant voor andwoorde ghescreven dat men aldaer

van denzelven Bauters niet en wiste te sprekene; attesteirt voorts dat hy, deposant, gheleden ontrent drie maenden heeft anderwarf ghescreven naer Ryssele, ten fyne voornoemt, ende ter begheerte van de verweereghe ghezonden derrewaerts eenen expressen bode, omme aldaer te vernemen an den chepier van der stedevanghenesse of de voorn. Bauters hadde ghedetineirt ofte ghejusticiert gheweest binnen derzelve stede van Ryssele, welcke bode voor andwoorde was bringhende, dat niemand aldaer van hem, Bauters, en wiste te sprekene ende datter gheene persooone van diere name ghejusticiert ofte ghehanghen en hadde gheweest, ende dat danof wel hadde certificatie mede ghebrocht van die van der wet aldaer, indien hy dezelve hadde durfven verzoucken, nemaer dat hy dat was laetende uuyt vreesse van aldaer als spie ghelet ende ghevanghen te wordene; sluytende daarmede zyne depositie.

Pieter Vermeersch, oudt 40 jaren ofte daerontrent, couschepper, wonende up de Buerze, oirconde ghehoort up 't latste article van 's heesschers voorn. articulatie, zegt by eede dat hy ghenoodt gheweest zynde ter bruloft van den voorn. Hubrecht Goltz, huwende mette verweereghe, heeft hem, Golts, ghevraecht of 's verweereghes man overleden was ende of hy danof eenich bescheet hadde, daerup Golts voornoemt zeyde : dat jae ende dat de voorscreven oirconde hem danof hadde doen hebben certificatie van der wet der stede van Ryssele als dat 's verweereghes eersten man, ghe-naemt Jan Bauters, aldaer ghehanghen was, verclaersende voorts dat hy deposant heeft an den voorn. oirconde ghevraecht of danof yet was ende dat hy van hem verstaen heeft dat neen, nemaer dat hy van 's verweereghes man niet met allen en hadde cunnē vernemen of hy in levende lyfve was ofte niet, wat debvoir nochtans hy daertoe ghedaen hadde, sluytende daarmede zyne depositie.

Gheëdt present : Houtvelde, scepen, up den laetsten Ougst 83.

D'heer Jacques de Baers, oudt ontrent de 64 jaren, jeghenwoordelicke raedt der voorn. stede, oirconde ghehoort ende ghevraecht zynde up 't XIe article van de voorn. articulatie verclaerst ende affirmeirt by eede, die hy ghedaen heeft ten aencommen van zyn voornoemt raedsheerscip, dat gheleden 5 ofte 6 jaren, alzo de voorn. Goltzius dicmael metten deposant quam eten duer de voorgaende familiariteyt die hy daer te vooren ghehadt hadde metten raedsheere meestre Gillis Wyts, zynen couzyn, onder andere ende vele propoosten dezelve Goltzius proponeirde over taeffel oft hem niet alzowel gheoirloft en was te trouwene de verweereghe (hoewel huer man leefde) als d'excellentie van den prince van Oraignen adhuc

umente uxore ghedaen hadde, twelcke by den assidenten ter taeffel metgaders by den depositant ghedebateirt wiert, hendelynghe zeyde hy, Goltzius, dat hy de voorn. verweereghe ghetrauwet hadde t'Andworpe naer het exempel van zyne voors. excellentie. De depositant bemoevende de contrarie van dien ende nietmin altyts blyvende converserende tot elcanderen huuse. Hendelinghe heeft de voorn. Goltzius hem, depositant, zeere melancolieux wesende ende hebbende vergheten dies voorseit es, ontrent neghen zo 10 maenden ten besten onthoude van hem depositant verclaerst dat hy van den advise was te trauwene de verweereghe, hem te dien fyne tooghende ende ghevende te lesen zeker certificatie ofte instrument wesende de depositie van meestre Joos Wyts filius meestre Gillis, vraghende of hetzelve niet souffisant en was omme metten huwelicke voort te gaene, daerup hy, depositant, naer consciencie zeyde dezelve depositie impertinent te wesene als maer van hooren zegghen ende zonder redene van scientie ende ooc dat dezelve meestre Joos lichtveerdich was ende niet gheloovelic, hoewel hy 's depositants couzyn was. Hendelinghe naer zeker langhen tyt daernaer hy, Goltzius, hem ghelaetende verblyt te zyne, heeft den depositant doen bidden (in zyn quartier commende) hem te willen commen spreken. Den depositant aldaer commende ende naer diverssche propoosten hem gheproponeirt, zeyde hy Goltzius: „monsieur de Baers, ic ben zeere verblyt ende hebbe u willen communicieren myne blytscap”. Ende langhende uuyt een buffetkin zeker blat papiers, wesende eene certificatie van zeker ander persoon, behelzende ghenouch als de voorgaende, daerby hy attesteirde als dat Jan Bauters zoude tot Ryssele mette bast ghejusticiert zyn, vraghende den depositant of dezelve twee attestatiën niet souffisant en waren omme te procederene ten huwelicke mette verweereghe, dewelcke aldaer ghelesen waren ende voor advis zeyde de depositant, dat hem dochte dat dezelve gheenssins souffisant en waren, maer wilde hy wel ende eerlick doen dat hy tzelve zoude by requeste vertooghen 't senaet der voorn. stede van Brugghen metgaders communicieren de zaecke metten ministre Capito, twelcke hy naedemael heeft verclaerst ghedaen t'hebbene, nemaer van over te gheven requeste an de heeren van Brugghen voornoemt en dochte hem niet gheraden te wesen. Anderwarf vragde of de depositant gheen expediënter middel en wiste omme te procederen totten voorn. huwelicke zonder requeste t'exhiberen, de depositant mediterende up de zaecke ende, aenziende de weemoedicheyt van den voorn. Goltzius, zeyde in effecte dat hy noch wiste eene eeneghe middele, te wetene: dat hy hem addresseren zoude an Jan Sallop, die vele ende diverssche affairen hadde up Ryssele ende zoveel debvoirs

doen, met consente van myne heeren van der wet, omme uuyt 't registre criminel der stede ende chastelenie van Rysselle te vernemene of aldaer in onderhalf jaren daer te vooren eenen Jan Bauters ter executie ghebrocht was, twelcke hy beloofde t'achtervolghene, ende naermaels verclaerst dat hy den voorn. Sallop verwillicht hadde. Ende naer vele laps van tyde heeft hy, deposant, bevonden dat hy in de zaecke zeere belaeiden was, hem dicwils ende te menigher stont ghevraecht of hem niet en dochte, dat hy zoude mueghen up den voet van de voorn. twee certificatiën te procederen totten huwelicke mette verweereghe, zeggende van den voorn. Sallop nochte acte nochte certificatie en hebbende cunnen vercryghen; zeggende bovendien valeat quante valere potest : „Ic wil haer trauwen”, twelcke de deposant hem hadde gheerne wederleyt. Ende alzo cesseirden de propoosten van denzelven huwelicke voor eenen zekeren tyt. Hendelinghe alzo de deposant wat vervreemde van den voorn. Goltzius, ziende dat hy zyn kynderen gheen duegt en jonde, es ghebuert naer 's deposants onthoudt ontrent de maent van Octobre ofte Novembre latsleden, dat de voorn. Goltzius met droefver herten zeyde : „Heere, hebt ghy niet verstaen dat ic ghehuwet ben?”. Waerup hy, deposant, andwoorde : „Neen ic; hoe zyt ghy aldus ghehuwet zonder raedt, daet ofte consent van den college?” Zeyde hy deposant : „Het es qualic van U begonnen, ic duchte dat het niet wel vulhenden en zal”. Hy, Golts, andwoorde met bedroefder herten ende weenende ooghen : „Het es nu te laete; ic ben met een pape ghetrauwet, twelcke my hertelick leedt es”. Daerup de deposant zeyde : „Ic en hadde U noynt zulcx betraut, nu zyt ghy een relaps ende nemmermeer en zal de justitie tzelve huwelick approberen nochte gheen luyden met eeren”. Zeyde hy Golts : „Het es te laete van my bedacht, ghelde dat mach; ic hebbe haer ghetrauwet”. De deposant vraegde of zy contract van huwelick ghemaect hadden. Golts zeyde dat jae. Ende hy, deposant zeyde dat tzelve niet subsisteren en zoude als ghedaen zynde in fraude van zyne kynderen, te meer dat hy notoirlicke in overspele met haer gheleeft hadde ende zonder 't consent van 't senaet alsvooren. Daeromme hy hem toonde zeere weemoedich, ghenouch tooghende 't leedwesen van tghuene by hem ghedaen interim de deposant absteineirde zeere van de voorgaende conversatie. Hendelinghe ontrent veerthien daghen voor tzelfs Goltz overlyden hy, deposant, ghemoveirt zynde by denzelven Golts, quam daghelicx ten huuse van den voorn. Golts, dewelcke niet en dede danne souspireren, naer welcken alzo de deposant up eenen merghenstont aldaer commende bevant dat denzelven Goltzius decumbeirde up een plat coetskin in de neercamere; ende naer

zeere luttel spraecke die zy tsamen hadden, duer de presentie vande verweereghe, zeyde naer huer vertrecken; „Myn goede vriend ende heere, ic en beseffe my niet wel, ic hebbe te vele oesters gheheten”, zegghende: „Ic bidde U up alle vrientschepe wilt my merghen commen bezien, ic hebbe U wat te zegghen”. Ende alzo de deposant des anderen daechs aldaer quam, vant de verweereghe ontrent der duere, vraghende haer hoe dattet met Golzius was. Zy zeyde: „Niet wel, hy en es niet sprekelick”. Tsichtent welcke tyt de deposant noynt meer aldaer ghecommen en es, als hem laetende dyncken dat men hem daer niet en was begheerende. Hiermede de deposant sluytende zyne depositie.

V. *Verzoekschrift van Marie Vynx, weduwe van Hubrecht Goltzius, aan de magistraat om nog drie maanden uitstel tot voorlegging van een autentiek bewijsstuk, dat haar eerste man, Jan Bouters, wel overleden was vóór zij met Hubrecht Goltzius hertrouwde.*

Aen edele weerde ende voorzieneghe heeren, myne heeren burchmeesters ende scepenen van der stede van Brugghe.

Supplieert met alder reverentie Marie Vynx, weduwe van meester Hubrecht Golts, hoe in de zake daer zou aenghesproken es by den erfghenamen van den voorn. meester Hubrecht, by uwe edele haer ende partie es ghegheven termyn ende dilay van twee maenden om over wederziden huerliedre preuve te doene, welcke termyn alsnu uutghegaen es, partie niet min huer alsnoch niet vernoucht ghehouden hebbende, binnen welcken tyt de suppliante alle debvoir heeft ghedaen om te vuldoene van huerer zyde, zoo zou by eede es ghereet te affirmeren, maer daertoe en heeft zou niet connen gheraken duer dat terstont, naer t'ordonneren van 't voors. dilay, es tusschen dese stede Cortrycke ende Meenen overcommen de legher van den viant, die tzydert altyts in 't land es gheweest, ende om de voors. huere preuve te doene noodelic es ghereyst te worden te Ryssele; daertoe zou wel vyf of zes weken lanc uut es om alleenlic yemand te vynden die hem zoude employeren nochte en heeft brieven ghezonden zoo over Calis als anders gheen retour connen hebben, waerduere zou wederomme heeft ghezonden, leden zeker tyt ten zelve fine, verstaen hebbende dat tot ghelycke fine by consente by ulieden edelheyd ghezonden wiert naer Ryssele om zeker informatie dienende ten Vryen, daerof zou verhoopt andwoorde. Ende want duer 't uitgane van den voors. termyn zou ten vervolghe van partie zoude gheanticipeert worden tot becorten van hueren rechte ende dat alle dilayen tot preuve favorable zyn, zonderlinghe daer dusdanich belet ghefallen

es, bid de supplianten dat uwe edelheden believe huer te consenteren ende verleenen andre termyn van drie maenden, ten minsten, om huere preuve te doene, daerof zou employ doen zal voor dezelve tyt indien zou ghereet can werden, daerby partie niet gheïnteresseert es, want in alle ghevalle, alware datter verstekinghe gheviele, zou daerof by uwe edelheden of by den raed terstont can (volghende den rechte) ghereleveert worden huer betooch vercreghen hebbende.

Ende zullen myne heeren wel doen.

[*Kanttekening* :] Zy dese requeste ghetoocht partie. Ghe-
daen ter camere den 7 dach van Septembre 1583, my present :
F. De Grootte.

[*Aantekening op de rug* :] Supplicatie omme vidua meestre
Hubrecht Ghools. — *E*.

VI. *Inventaris van het dossier betreffende het proces tussen
Marcel en Aurelius Goltzius, ter ener zijde, en Marie
Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius, ter ander zijde.*

Inventaris van den processe hanghende voor 't collegie van
scepeneren der stede van Brugghe ter camere, tusschen Marcellus
ende Aurelius, zunen ende erfghenaemen van wylen meester
Hubrecht Goltz, heesschers, joncvrouwe Marie Vyncx, ver-
weereghe.

Alvooren d'acte van entree, daerby partien gheordonneert
zyn t'articuleren ende verifiëren, in daten gen Juny 1583. — *A*.

d'Andtwoorde van de verweereghe daerby verclaerst. — *#*.

d'Acte daerby de heesschers hemlieden content hielden van
preuve ende de verweereghe ten eersten, in daten... — *B*.

Den intendit ende informatie van de heesschers. — *C*.

d'Acte daerby meester Lanbrecht Sproncholf over de ver-
weereghe verzochte dach van drie maenden omme de redenen
ghedreghen by de requeste by haer voor 't collegie ghe-
presenteert ende aldaer overgheleyt, ende de heesschers namen
dach omme te procederen, in daten 17en Septembris 1583.

— *D*.

De voors. requeste. — *E*.

d'Acte daerby de heesschers debateirden de requeste van
de verweereghe ende verzochten dach, midts dat zou boven
de twee maenden haer gheconsenteert ghehadt heeft zes
weken, ende de verweereghe persisterde by de redenen van
haere requeste ende zonderlynghe datter gheen acces en es
tot Ryssele; sluitende beede partien daermede de zake in
't advys, in daten 21en Septembris 1583.

d'Acte daerby 't collegie consenteirt de verweereghe noch
een dilay van een maent voor alle dilayen ende zonder meer
overhaelen, in daten 15en Octobris 1583.

d'Acte daerby de verweereghe verzochte noch uytstel van een maent, presenterende haer te purgieren van haeren debitoire. Ende Corte over de heesschers, midts de voorgaende dilayen, verzochte haer verstecken t'hebbene, sluitende daermede de zake in 't advys, in daten 19en Novembris 1583.

[*Aanteekeningen op de rug* :] Inventaris hoirs meester Hubrecht Goltz, heesschers, contra joncvrouwe Marie Vyncx, verweereghe.

Gheconsenteirt de verweereghe noch een dilay van een maent voor alle dilayen ende sonder meer overhalen.

Te verstekene de verweereghe van preuve behoudens dezelve verstekinghe te moghen purgeren binnen een maent.

Gerechtelijke dossiers, nr. 3314²⁶.

28

1584 Februari 4. — *Schepenen van Brugge verlenen toestemming aan Marcel Goltzius en Pieter vander Meersch, voogden van de nog minderjarige kinderen van wijlen Hubrecht Goltzius en diens eerste vrouw, wijlen Elisabeth Verhulst, om samen met de andere kinderen uit dit huwelijk een akkoord aan te gaan met Marie Vyncx, tweede vrouw van de voormelde Hubrecht Goltzius, betreffende de nalatenschap van deze laatste.*

Present : burchmeestre van den courpse, Boodt, Cobry, Narroit, Waghe, Sainthilaire, Peenen, scepenen, 4 Sporcle [15]84. — Dat wy waren in 't ghemeene college van scepenen der voorn. stede aldaer dat compareerden in persoone Marcellus Goltius ende Pieter vander Meersch²⁷, als voochden van Aurelius, Scipio, Sabina ende Catherina, alle kinderen van wylen meestre Hubrecht Goltius, poorter deser stede, te kennen ghevende, hoe also proces gheresen was voor 't voorn. college tusschen joncvrouwe Marie filia Jan Vyncx, ter eendre, ende de voorn. weesen met huerlieder medehoirs ende aeldinghers van denzelven meestre Hubrecht Goltius,

²⁶ Het dossier van het onderhavige proces is niet volledig, zoals uit de hier afgedrukte *Inventaris* blijkt : alleen de stukken gemerkt A, +, C en E bleven bewaard.

²⁷ Identiek met Pieter Vermeersch hiervoren op blz. 27 geciteerd en met „Pieter vander Meersch, cousschepper, oudt 30 jaeren” en „Pieter vander Meersch, oudt 42 jaren, coussmaecker van zynen style”, respectievelijk vermeld in akten d.d. 9 Juni 1573 en 13 December 1584. Vgl. Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nrs. 1416 en 3549.

ter andere zyden, ter causen van de validiteyt van den huwelicke tusschen denselven meestre Hubrecht ende joncvrauwe Marie, metgaders van de verdeelinghe van de achterghelaten goedynghen van denselven Goltius zo uut crachte van haere huwelicxsche voorwaerden als anderssins, zoo waren zy comparanten ende medehoirs, by rade, advise ende tusschenspreken van meesters Maerten de Mil²⁸ ende Lambrecht Sproncholf²⁹ metgaders van meesters Jan Wyts³⁰ ende Jan de Corte³¹, veraccordeirt, gheappointeirt ende ghetransigiert in de naerscreven manieren, te wetene : dat de voorn. Marie zoude als weduwe bliven besitteghe van den sterfhuuse van den voorn. Goltz, huere overleden man, ende dienvolghende tusschen haer ende den voorn. hoirs zouden de goedinghen van denselven sterfhuuse zo in baten als in lasten ghedeelt worden alf ende alf, naer de rechten ende costumen van de poorterlicke sterfhuusen der voorn. stede van Brugghe, behoudens dat deselve weduwe voorenuut hebben ende tharewaerts behouden zoude buten deele alle ende eenyghelick huere cleederen, habytten ende juweelen, maer scheeden van huere duwarie van tweehondert ponden grooten, haer toegheseyt by de voorn. huwelicxsche voorwaerde, ende dat voorts deselve weduwe zoude hebben ende behouden in minderinghe van haeren deele t'huus, ghenamt *De Groene Wyncke*, staende up de Bysscayersplaetse, daerinne zou nu jeghenwoordelick wuende, ende dat ten pryse van 2 l. gr., daerup afslach doende de grondrente naer rate den penninc 20, ende de losrenten ten zulcken pryse als die te lossen staen,

²⁸ Identiek met „Meestre Maerten de Mil d'oude, oudt 69 jaren, greffier van de vierschare 's Lands van den Vryen" en met „Maertin de Mil d'oude, greffier van de vierschare 's Lands van den Vryen, oud tzeventich jaren", vermeld in akten d.d. 4 Juli en 23 November 1588. Vgl. Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nrs. 4818 en 5106.

²⁹ Identiek met „meestre Lambrecht Sproncolf, taelman der stede van Brugghe, oudt 31 jaeren", vermeld in een akte d.d. 30 Juni 1573. Vgl. Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nr. 1580.

³⁰ Identiek met „Meestre Jan Wyts, greffier van den Proossche, oudt 41 jaeren", „Meestre Jan Wyts, greffier der heerliche van den Proosschen, oudt 60 jaren", vermeld in akten d.d. 16 November 1566 en 15 April 1585. Vgl. Brugge, stadarchief, *gerechtelijke dossiers*, nrs. 936 en 3269.

³¹ Identiek met „Meestre Jan de Corte, taelman deser stede, oudt 42 jaeren" en met „Meestre Jan de Corte, taelman van de vierschare van Brugghe, oudt 47 jaren", vermeld in akten d.d. 6 October 1569 en 15 September 1571. Vgl. Brugge, stadsarchief, *gerechtelijke dossiers*, nrs. 5363 en 1335.

metgaders 't loopende paiement van 23 l. gr. daarmede tselve huus belast was, up welck huus nietmin zou ghehouden werdt te versekeren de weeskinderen van den voorn. Goltius van huerlieder moeders goet ende successie, twelcke zou zal innehouden totten expireren van elcx huerlieder voochdie, mids betalende middeldertyt weese-interest den penninc 16 ende ten expireren van deselve voochdie elc uplegghende 't capitael van zyn goet metten advenante van den verloope van dien, ende dat tzelve appointement ende transactie stedehouden ende zyn effect sorteren zoude alwaer 't zo dat naermaels bevonden wierde dat Jan Bauters, selfs joncvrauwe Mariens eerste man, zoude ten ingaene van den voorn. huwelicke van den voorn. Goltius in levende lyfve zyn gheweest. Ende daarmede zouden ooc smelten de twee donatiën, die deselve Goltius der voorn. joncvrauwe Marie langhe voor zyn huwelick met haer ghedaen hadde voor scepenen der voorn. stede van 't voorn. huus metgaders van 300 l. gr. van zyne ghereetsten goedinghen, dewelcke dezelve joncvrauwe Marie mainteneirde haer te moeten volghene ende effect te sorteren als waer 't zoo dat 't huwelick in questie niet en hadde mueghen subsisteren. Daarmede doende de voorn. partijen an beeden zyden te niete 't voorn. proces metten costen, ende dat up 't welnemen ende behoudens 't consent ende decreet van den voorn. college van scepenen als uppervoochden van de voorn. weesen twelcke zy aldaer verzochten. Al twelcke ghehoirt, metgaders d'affirmatiën van de voorn. voochden als dat zy 't voorn. accord ghemaect hadden by rade ende advise van de voorn. gheleerde ende dat tselve was ten meesten oirboire ende proficte van de voorn. weesen ende dat huerlieder medehoirs van ghelycken deden, 't voorn. college, tot dies voorseit es interponerende zyn decret, heeft gheautoriseert ende autoriseert by desen den voorn. voochden omme daerup mette voorn. weduwe te contracteren ende verdeelene de goedinghen van den sterfhuse van den voorn. meestre Hubrecht Goltius.

In kennessen.

*Protocol van Jan de Corte, klerk van de
vierschaar van Brugge, over de jaren 1584-
1595, fol. 1-2 v.*

1584 April 20. — Aurelius Goltzius, zoon van Hubrecht en Elizabeth Verhulst, wordt door schepenen van Brugge mondig verklaard.

Gheconsenteert, present : Gloribus, Baston, Nieulant, Duvenede, Nieuwenhove, Colve, 20 April [15]84. — Compareren Marchellis Goltius ende Pieter vander Meersch, als voochden van Aurellius, de zone van meestre Hubrecht Goltius by Elizabet Verhulst zynen ien wyfve, vertooghende hoe dezelve Aurellius ghecommen es ter oude van 27 jaeren, ende ute goede experiëntie die zy van zyn leven hebben, dinct hemlieden oirboir t'zyne hem zyn selfs man te maken zonderlinghe ghemerct hy tzelve es begheerende. Al twelcke by 't voorn. college ghehoort, heeft, interponerende zyn decret, denzelven Aurellius ute voochdie ghedaen, etc.

In kennessen etc.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1583-1585, fol. 122.

30

1584 Juli 10. — *Hiëronymus Stadius, uit naam van zijn vrouw Marie Goltzius; Marcel Goltzius, voor zich zelf alsmede uit naam van zijn broeder Julius en als voogd, samen met Pieter Vermeersch, van Sabina en Catharina Goltzius, alle kinderen van wijlen Hubrecht Goltzius en diens eerste vrouw Elizabeth Verhulst, dragen aan Marie Vyncx, tweede vrouw van de voormelde Hubrecht, de eigendom over van de helft van een huis staande aan de oostzijde van de straat, die de Sint-Janskerk met de Sint-Jansbrug te Brugge verbindt.*

Compareirde Jheronimus Stadius, vervanghende ten desen Marie Goltius, zyn wyf, voort Marcellis Goltius, over hem zelve ende oock als voocht met Pietre Vermeersch van Sabyne ende Catherine, de kinderen van meester Hubrecht Goltius by joncvrauwe Elizabette Verhulst, zynen eersten wyfve, ten desen ooc vervanghende Julius Goltius, haerlieder broeder, met belofte van hem 't naerscreven te doen advoëren te wille ende vermane, met welck vervanghen de naervolghende acceptant zeyde tevreden te zyne, welcke comparanten, als ten zaken naerscreven specialick gheautoriseert by burchmeesters ende scepenen der stede van Brugghe, volghende d'acte van auctorisatie hemlieden daerof verleent, als uppervoochden van alle wezen etc., in daten... onderteeckent..., welcken volghende ghaven halm ende wettelicke ghifte joncvrauwe Marie Vincx, weduwe van den voorn. Hubrecht Goltius, present ende accepterende ten goeden juusten tytyle van coope van der rechter helftscheede van eenen huuse met zynen toebehoorten, danof de wederhelft haer als bezitteghe

van den sterfhuuse toebehoorde, staende ten voorhoofde binnen deser stede in de rechte strate die licht tusschen Sint-Jansbrugge ende Sint-Jansplaetse, an de oostzyde van diere, by Biscayersplaetse, naesten den huuse, gheheeten *De Struus*, toebehoorende wylen meester Pietre de Brune ende nu de weduwe ende hoirs van Staessen Houllier, an de zuudzyde an d'een zyde, ende den huuse wylen toebehoorende Cornelis Hebbrecht ende nu meestre Mattheus Gilloen, an de noordzyde an d'ander zyde, met eene ghecalsyde plaetse van lande, kuekenkin van den huuse daer hiervooren totter helft ghifte of ghegheven es, in welcke ghecalsyde plaetse een hovekin staet, ende voorts anderssins beleght conforme d'oude ghifte, die ter daten van desen niet ghezien en was, ende ooc in zulcker wys, vorme ende maniere als tzelve parcheel van huuse ter date van desen ghestaen ende ghelegghen was, belast met 7 l. 14 s. 2 d. par. ten rechten landscheinse in 't gheheele daerute gaende metgaders uut zeker huus daerneffens staende, daerof dit huus jaerlicx ghelden moet 6 s. 6 d. gr., die men ghelt de naercommers van de weduwe van Jan vander Banck, ende 't ander huus 't remanant, ende voort noch met 2 l. 10 s. gr. tsjaers den penninck 18 boven de voorn. landscheins, die men jaerlicx ghelt, te wetene : de 20 s. gr. Cornelis de Ruddere, ander 20 s. gr. die van den cloostere van de Jacopinessen, ende 10 s. gr. tsjaers Reynier Verplancke, ende voort noch belast met ghelycke 20 s. gr. tsjaers den pennynck 18, die men ghelt Danneel Evens, t'alzulcken daghe binnen den jaere als de brieven danof zynde dat verclaersen, cum garant.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1583-1585, fol. 148 v.-149 v.

31

1584 Juli 10. — *Onder verband van haar persoon en haar bezit, belooft Marie Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius, aan Sabina en Catharina, de twee nog minderjarige kinderen van de voornoemde Hubrecht Goltzius en diens eerste vrouw Elizabeth Verhulst, elk een bedrag van 44 pond 3 schelling 5 ½ denier groot plus de opgelopen interest uit te keren zodra zij meerderjarig zullen geworden zijn.*

Idem scepenen, idem dach. — Compareerde joncvrauwe Marie Vincx, weduwe van wylen meester Hubrecht Goltius, dewelcke wedde ende beloofde over haer ende haere naercommers Marchellis Goltius en de Pietre vander Meersch, als

voochden van Sabyne ende Catheline, de kinderen van wylen meester Hubrecht Goltius die hy ghehadt heeft by Elisabette Verhulst zynen ersten wyfve, present ende accepterende, de somme van 88 l. 6 s. 11 d. gr., wezende voor elck kint 44 l. 3 s. 5 d. gr. 12 miten, procederende zo over 't vuldoen van haerlieder moeders successie als over tgone dat hemlieden liquidelick comt ute successie van den voorn. meester Hubrecht haerlieder vadere ende Scipio haerlieder broeder, volghende 't bordereel daerof ghemaect, te betalen ende up te legghen dezelve penninghen zo wanneer de weezen ende elcken sonderlinghe haerlieder selfs wezen zullen metten crooze van dien naer advenante van den pennynck 16, tzydert alf Meye 83 totten daghe van den uplegghen, daervooren verbyndende hare voorn. persooone ter eerlicke executie ende by speciale 't voorn. parcheel omme by ghebreke van betalinghe van de voorn. somme ofte reste van diere tzelve parcheel daervooren te moghen doen vercoopen metter keersse al oft ter decrete ofghewonnen ware.

In kennessen.

Protocol van Zeger Bisschop, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1583-1585, fol. 149 v.

32

1584 Juli 13. — *In een request aan de magistraat verzoekt Marie Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius, dat Hiëronymus Stadius, die met een dochter van Hubrecht Goltzius getrouwd is en momenteel te Brugge vertoeft, zou verplicht worden dadelijk te verklaren of hij ja dan neen akkoord gaat met de getroffen regeling in zake de afwikkeling van de nalatenschap van de voormelde Hubrecht Goltzius.*

An mynheeren burchmeesters ende scepenen der stede van Brugghe.

Supplieert in alder reverentie de weduwe van wylen meester Hubrecht Goltius hoe up het different ghemoveert by eeneghe van de erfghenamen van denzelven meester Hubrecht Goltz ter camere deser stede jehens de qualiteyt van de weduwe ende bezitteghe van den voorn. sterfhuuse by de supplianten haer toeghescreven ende by denzelven hoirs ten onghelicke ghedebutteert, zou metten zelve hoirs daernaer gheappointeert ende ghetransygiert es behoudens het consent van oppervoochden in regarde van de minuieren ende het advue van de absente, welck consent van oppervoochden tzydert ooc daeruppe over de mineurs gheinterveniert es. Ende alzo

Jeronimus Stadius, ghetrauwet hebbende een van de dochters van denzelven meester Hubrecht, hem houdende met zyn residentie te Parys, een van dezelve absenten, alsnu in stede ghecommen es met intentie van corts wederomme te verreckene naer Parys, dezelve refuseert ende weyghert te verclaersene of hy hem an tzelve appoinctement houdt ofte niet, nietjeghenstaende dat hem visie ende communicatie ghedaen es gheweest van alle tghuene dies in dezelve zaeke ghepasseert es metgaders van de redenen partijen van beede zyden ghemoveert hebbende tot angaen van denzelven appoinctemente, ende want de suppliante niet langher en wilt suspens blyven, bidt dat mynheeren believe te ordonnerene den voorn. Jeronimus Stadius, by appostille margienale up dese requeste, dat hy verclaerse binnen derden daghe of hy hem verstaet t'houdene an tzelve accord ofte niet, ende inghevalle dat jae, dat hy wettelick passeerde de ratificatie van dien, ende daer hy hem daeranne niet en verstaet t'houdene dat hy de suppliante daerup heesch make voor Ulieden mynheeren binnen acht daghen, up peyne van eeuwich swyghen ende voorts procuruer stelle ende domicilie kiese omme aldaer alle daghinghen t' anveerdene.

Ende zult wel doen.

[*Kanttekening* :] Zy dese requeste ghetoocht Jeronymus Stadius ten hende hy vuldoe te versoucke van de suppliante of inghevalle van weygheringhe make heesch binnen deser maent up peyne van eeuwich zwyghen. Factum ter camere den 13 July 1584, my present : F. de Grootte.

Requesten aan het stadsbestuur over de jaren 1583-1584, nr. 98.

33

1585 Maart 16. — *Inventaris der stukken van het proces, gevoerd voor schepenen van Brugge, tussen Pieter Obbelare en Marie Vyncx, weduwe van Hubrecht Goltzius. Pieter Obbelare eiste betaling van 8 pond 19 schelling 6 denier groot en wils levering van wijn. Daar de weduwe Goltzius deze eis niet tegensprak, werd zij veroordeeld om dit bedrag te betalen samen met de kosten van het geding.*

Inventaris van den processe, hanghende voor 't collegie van scepenen der stede van Brugghe ter camere, tusschen Pieter Obbelaere, heesschere ter eender zyde, ende de weduwe van meestere Hubrecht Goltz, verweereghe ter ander zyde.

Alvooren d'acte daerby de heesschere tendeerde ten fyne dat de verweereghe ghecondemneert zoude werden in de

somme van acht ponden neghentien schellinghen zes penninghen grooten dewelcke zou den heesschere schuldich was van coope ende leveringhe van wyne, met heesch van costen, omme waerup t'andwoirdene Michiel Reyniers nam dach ten eersten; in daten 23 Sporcle 1585. — *A*.

D'acte daerby de verweereghe haer laet verstecken van andtwoirde, sluitende de heesschere daermede de zake in 't advys; in daten 9 Maerte 1585. — *B*.

[*Aantekeningen op de rug* :] Verstekende de verweereghe van andwoorde haer te condemnerene den heesschere te betalene de gheheeschte somme van acht l. 19 s. 6 d. gr. metgaders in de costen van den processe ter taxatie.

Gheuyt den 16 Martii 1585, absent partie citatus per Vermuelene.

[*Aantekening op de rug* :] Inventaris Pieter Obbelare, heeschere, contra vidua meester Hubrecht Goltius, verweereghe.

Gerechtelijke dossiers, nr. 4091. ⁴⁴

34

1587 Januari 9. — *Jonkheer Guido Laurin, heer van Water- vliet, verleent procuratie aan de hier genoemde personen om in zijn naam gedrukte boeken en andere papieren op te eisen van Arnoud de Conync, boekhandelaar te Antwerpen. Deze boeken en papieren waren de Conync vroeger in bewaring gegeven door de voormelde jonkheer Laurin en door Hubrecht Goltzius.*

Compareert joncheer Guydo Lauryn, heere van Watervliet, Waterlant etc., dewelcke comparant constitueert ende maect machtich by dezen eerweerde heere... Brugghele, canuenynck van de cathedrale kercke binnen der stede van Antwerpen, heer Nicolaes de Los, capelaen derzelve kercke, ende elcken van hemlieden zonderlinghe toogher deser lettren, omme over ende uiter name van hem, comparant, te lichten ende aenveerden al zulcke boucken ende pampieren, ghedruct ende onghedruct, als bevonden zullen worden ten huuse van Aernout Sconyncx, boucvercooper binder voors. stede van Antwerpen, hem, comparant, ende meester Hubrecht Goltz ghesaemdelick toebehoorende, eertyts denzelve Aernout in bewaerensse ghegheven by meester Hubrecht Goltz voornoemt, volghende den inventaris danof ghemaect die dezelve

⁴⁴ Benevens de hier afgedrukte *Inventaris* bestond het dossier betreffende onderhavige zaak uit ten minste nog twee andere stukken, onderscheidelijk gemerkt *A* en *B*. Deze stukken schijnen echter verloren.

procureurs ofte een van hemlieden zullen exhiberen, ende in cas van weygheringhe denzelven Aernout by alle behoerlicke middele van justitie te bedwynghen tot mainlevé van dezelve boucken, hemlieden te dien fyne ghevende alzulcke macht ad lites et ad negotia als 't behooren zal met macht van substitutie ad lites, belovende etc.

Present : Anchemant, Busschere, 9 Lauwe [15]87.

Civiele sententiën door schepenen van Brugge gewezen over de jaren 1586-1587, nr. 133 (minuut).

35

1591 October 2. — *Jan Vyncx laat beslag leggen op de schuldvordering van wijlen Hubrecht Goltzius tegenover Marcus Laurin, heer van Watervliet, om aldus zijn borgtocht voor Zeger Naetse tegenover Catharina Goltzius en Toussaint Vignon te vrijwaren.*

Present : Hende, Ballynck, zen Octobre [15]91. — Dat wy waeren als scepenen in Oudenburch voor 't huus van wylen den heere van Watervliet, aldaer voor ons compareerde Jan Vyncx, dewelcke [wettelicke dede arresteren metten heere ende metter wet], onder ende in handen van de douagiere van denzelven heere, zulcke actie ende deel als Zegher Naetse, ter cause van zyne huusvrauwe de weduwe van meester Hubrecht Goltz, es competerende in de schult die denzelven overleden heere van Watervliet originelick ghehouden ende belanct es ten sterfhuuse van denzelven meester Hubrecht Goltz, ende generalick ende specialick alle d'actie, zoo reële als personele, als denzelven Zegher daervooren es competerende tot laste van de achterghelaten goedinghen van denzelven heere ende de voorn. douagiere, omme daeranne te verhaelene quyctynghe ende indempniteyt van de borghtoght by denzelvan Jan Vyncx ghedaen over denzelven Zegher jehgens Catherina Goltius ende Touchain Vignon, ende voorts mede ten fyne van nyet te verliesen 't effect van de bewaerensse hier te vooren, te weten up den 30en April 1590 voor scepenen deser stede daervooren, an denzelven Jan Vyncx by den voorn. Zegher ghedaen.

Protocol van Pieter de Rouf, klerk van de vierschaar van Brugge, over de jaren 1589-1608, blz. 50. — In margine : „Solvit Pays, officier”.

1610 Juli 25. — *Marcel Goltzius, zoon van Hubrecht, gaat zich te Zierikzee vestigen en laat zich derhalve als buitenpoorter van Brugge inschrijven.*

Zierckzee. — Marchelis Goltz, filius meester Hubrechts, poorter by hoirie, wierdt te boucke ghestelt by joncvrauwe Marie van Hilderson, zyne huusvrauwe, als daertoe last hebbende, kiesende zyn domicilie ten huuse van Adriaen Ghyselyn, cuuper, wonende in *De Drie Conynghen* in de Steenstraete; ende Laureyns Cousyn constitueerde hem zeker voor 6 gr. tsjaers over selfs Marchelis non-residencie. Actum 25 July 1610.

Register van de buitenpoorters van Brugge over de jaren 1570-1620, fol. 176 v.

PERSOONSNAMENINDEX

N.B. — De cijfers verwijzen naar de volgnummers van de documenten. — Bg. = Brugge.

- Aertrycke (van) Jan, thesaurier van Bg., 5.
 Almeyne (vander) Jacob, metseelaar, 19.
 Ancheman Nicasius, schepen te Bg., 34.
 Baers (de) Jacob, raad te Bg., 27.
 — Jan, schepen te Bg., 4.
 Baes. Zie: Baers (de).
 Bambeke (van) Antoon, schepen te Bg., 1, 3.
 Banck (van der) Jan, 21, 23, 30.
 Baston Vincent, schepen te Bg., 29.
 Bauters Jan, 25, 26, 27, 28.
 Berghe (van den) Andries, schepen te Bg., 12, 13.
 — Joris, pastoor te Brugge, 11.
 Bisscop (de) Arnoud, 1.
 — Bartholomeus, 1.
 Blende (de), Pieter, schepen te Bg., 20.
 Blicck Jacob, 21.
 Boom (de) Maarten, schepen te Bg., 25.
 Boot (de) Adolf, schepen te Bg., 21, 23, 24.
 — Anselm, 28.
 — Cornelis, schepen te Bg., 20.
 Boree Pieter, priester, 27.
 Boucke Jacob, metselaar, 17, 18, 19.
 Brugghele., kanunnik te Antwerpen, 34.
 Bruhesen (van) Pieter, 4.
 Breydel Jan, schepen te Bg., 2.
 Brune (de) Pieter, 21, 23, 30.
 Bryncx Cornelis, 12, 13, 23.
 Busschere (de) Jacob, schepen te Bg., 34.
 Capito Johannes, predikant, 27.
 Casembroot Nikolaas, schepen te Bg., 12, 14.
 Cobrysse Nikolaas, schepen te Bg., 28, 29.
 Cobry. Zie: Cobrysse.
 Colve Gijsbrecht, 29.
 Coninxloo (van) Jan, schilder, 4.
 Corte (de) Jan, 28.
 Conync (de) Arnoud, boekhandelaar, 34.
 Coste (de la) Gabriël, schepen te Bg., 1.
 — Godelieve, weduwe van Jan Pardo, 17, 18, 19, 21.
 Coucq Michiel, schilder, 2.
 Cousyn Laurens, 36.
 Croes Hendrik, schepen te Bg., 23, 24.
 Croes (de) Jan, schepen te Bg., 21.
 Derbecys Karel, 1.
 Dirk, echtgenoot van Richarda Goltz, 15.

- Duvenede (van) Marcel, schepen te Bg., 29.
- Evins Daniël, 21, 23, 30.
- Ghyselyn Adriaan, 36.
- Gillon Mattheus, 21, 23, 30.
- Gloribus Jacob, schepen te Bg., 29.
- Goltz Aurelius, 12, 13, 26, 27, 28, 29.
- Catharina, moeder van Hubrecht, 15.
- Catharina, dochter van Hubrecht, 12, 13, 28, 30, 31, 35.
- Julius, 12, 13, 23, 30.
- Maaiken, 12, 13, 30.
- Marcel, 11, 12, 13, 23, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 36.
- Richard, 15.
- Sabina, 12, 13, 28, 30, 31.
- Scipio, 12, 13, 28, 31.
- Grouf (de) Hendrik, schepen te Bg., 23.
- Groote (de) F., stadspensionaris te Bg., 33.
- Guldens Hans, gleierwerkmaker, 16.
- Hane (de) Joris, 1.
- Hebbrecht Cornelis, 21, 23, 30.
- Jacob, 27.
- Hilderson (van) Marie, 36.
- Hollier Eustaas, 21, 30.
- Houllier. Zie : Hollier.
- Hoogendorpe (van) Cornelis, 13.
- Houtvelde (van) Jacob, schepen te Bg., 27.
- Huerblock Jacob, 28.
- Huustyn Guido, schepen te Bg., 12.
- Lap Toussaint, 16.
- Laurin Guido, heer van Clynckerland, 3, 12, 14, 24, 34, 35.
- Marc, heer van Watervliet, 3, 5, 6, 20, 24.
- Los (de) Nikolaas, kapelaan te Antwerpen, 34.
- Mayaert Boudewijn, 1.
- Mil (de) Maarten, 28.
- Moyaert Jan, schepen te Bg., 15.
- Meesters Nikolaas, 2.
- Naetze Zeger, 35.
- Niclaus Jan, 4.
- Nieulant Anselm, schepen te Bg., 29.
- Nieuwenhaven ..., 4.
- Nieuwenhove (van) Frans, schepen te Bg., 29.
- Noirot Frans, schepen te Bg., 23, 28, 29.
- Obbelaere Pieter, 33.
- Oranje (Prins van —), 28.
- Ortelius Abraham, 2, 20.
- Oudtvelde (van) Jacob, schepen te Bg., 25, 27.
- Oyseel Pieter, schepen te Bg., 11, 13, 14.
- Palerme (van) Antoon, schilder, 2.
- Pardo Jan, schepen te Bg., 5.
- Peene (van) Jan, schepen te Bg., 28.
- Peris, Jan, schepen te Bg., 12, 13, 14.
- Reyniers Michiel, 33.
- Ruddere (de) Cornelis, 21, 23, 30.
- Sainthilaire (de) Jacob, schepen te Bg., 28.
- Schietere (de) Jan, schepen te Bg., 15.
- Sproncholf Lambrecht, 28.
- Olivier, schepen te Bg., 3, 11.
- Stadius Hieronymus, 30, 32.
- Steppe Lieven, 20.
- Stochove Otto, schepen te Bg., 23.
- Theimseke (van) Everard, schepen te Bg., 23.
- Veen (van) Pieter, tapissier, 4.
- Verhulst Elizabeth, 2, 12, 13, 14, 23, 28, 29, 30, 31.
- Vermeersch Pieter, 27, 28, 29, 30.
- Verplancke Reinier, 21, 23, 30, 31.
- Vignon Toussaint, 35.
- Vyncx Jan, librariër, 11, 13, 21, 35.
- Marie, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 35.
- Wadimont (van) Bernard, schepen te Bg., 2, 11, 13, 14.
- Waghe Pieter, schepen te Bg., 28.
- Weerde (van) Maarten, schepen te Bg., 5.
- Wirtzburger Rutger, 15.
- Wulf (de) Frans, kanunnik te Bg., 3.
- Wyts Gillis, 5, 12, 13, 23, 28.
- Jan, 28.
- Joost, 28.